

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
40/2015
3. október 2015

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

MERKELOVÁ SA OCITÁ POD SILNÝM TLAKOM Strana 5.

OBEZITA DETÍ A MLÁDEŽE JE NOVODOBÝ STRAŠIAK Strana 6.

VÝBOR OSN PRE MUČENIE – VRAJ PREHÁŇAME REPRESIU Strana 7.

HEREC IVAN MISTRÍK V ČRTE JÁNA ČOMAJA Strana 10.

ROZČAROVANIE A PACHUŤ VEČERE S HAVRANOM V RTV: Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

Nedávno, konkrétne na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, som sa už tradične vybral na bratislavskú Kalváriu, presnejšie povedané do Lurdskej jaskyne na Hlbokej ceste. Je to moje už roky obľúbené miesto, kam prichádzam večer a nechávam všetky starosti na začiatku Hlbokej cesty, tam, kde bol kedysi ústredný výbor „štátostrany“ a dnes je Ministerstvo zahraničných vecí Slovenska. Je to ideálne miesto na rozjímanie, na bilancovanie a upokojenie myslecválajúcej v dnešnom hektickom tempe, čo možno ani netušila grófka Gabriela Szapáryová, ktorá v roku 1892 toto pietne miesto v bývalom kameňolome nechala postaviť.

V začínajúcom šere blikali stovky sviečok a sporo osvetľovali ďakovné tabuľky všade okolo po stenách. Tie najstaršie boli z konca 19. storočia v nemčine, maďarčine, ale aj v slovenčine, ako to už v starom Prešporku bolo zvykom. Tie najnovšie niesli vročenie tohto roku a dokazovali, že viera a úcta k Matke Božej pretrváva aj napriek zdanlivo racionálnemu 21. storočiu. Sadol som si na jednu z lavíc a pohrúžil som sa do rozjímania. Po chvíli ma vyrušil ľahký dotyk na pleci. Obzrel som sa a bol to priateľ, výtvarný kritik a teoretik, v umeleckých kruhoch veľmi uznávaný. Usmiali sme sa na seba a polohlasom si vymenili pár slov. Keď som o štvrťhodinku odchádzal, zbadal som mladé dievča, ktoré nedávno debutovalo zbierkou básní. Zasa úsmevy, tichý pozdrav a zopár slov. Náhle som mal pocit, že všetci, ktorí sme tam, azda päťdesiat ľudí, na ktorých chápavo pozerá Panna Mária z carrarského mramoru od majstra Františka Gibalu, sme naladení na rovnakú vlnu. Tú, ktorú vysiela patrónka Slovenska azda všetkým ľuďom dobrej vôle a to nielen 15. septembra, ale po celý rok. A je len a len na nás, aby sme na tejto vlne fungovali a trebárs pochopili to, čo napísal majster Milan Rúfus v básni Modlitba za Slovensko: „Môj dobrý Bože, zhliadni naň. Stráž nám ho neustále. A aspoň Ty ho, Veľký, chráň, keď si ho stvoril malé.“

Maroš M. BANČEJ

R - 2015032

NEOGRAFIA MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 40

Zažalujeme Európsku komisiu na Všeobecnom súde EÚ v Luxemburgu

Arogancia porazila európsky konsenzus

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Slovensko sa bude brániť proti kvótam na prerozdelenie utečencov medzi jednotlivé členské krajiny Európskej únie. V súvislosti s väčšinovým rozhodnutím Rady ministrov vnútra krajín EÚ podá žalobu na Všeobecný súd EÚ v Luxemburgu. Po zasadnutí vlády to oznámil jej predseda Robert Fico.

Podľa predsedu vlády Slovensko neimplementuje do svojej legislatívy prijatý záväzný právny akt. Dobrovoľne tak podstúpi infringement. Tak sa nazýva konanie proti členským krajinám v takýchto prípadoch. Premiér odsúdil, že sa o takej zásadnej otázke rozhodlo väčšinovým hlasovaním, a nie až na samite šéfov členských krajín, kde by muselo byť rozhodnutie prijaté konsenzom. „Aj v tom je veľká pridaná hodnota žaloby, ktorú ideme podať, veľká pridaná hodnota nášho odporu, že nemôžeme si dovoliť, aby Európa fungovala na princípe väčšiny proti menšine. Potom sme skončili,“ vyhlásil. Robert Fico sa chystá prísť aj s ďalšou kritikou súčasných pomerov v EÚ.

■ O NÁS BEZ NÁS

Alebo, prinajmenej, bez nášho súhlasu. Ministri vnútra EÚ aj napriek odmietavým postojom prijali predčasné (ešte pred rokovaním šéfov štátov) zásadné rozhodnutie o premiestnení stodvadsaťtisíc utečencov. Slovensku pridelili osemsto utečencov. Bez ohľadu na to, či niekto skúmal ich vôľu zostať trvalo na Slovensku. Diktát pochválil aj prezident USA. Barack Obama telefonicky hovoril s nemeckou kancelárkou Angelou Merkelovou o riešení súčasnej utečeneckej krízy v Európe. „Obaja lídri sa zhodli na potrebe celoeurópskeho riešenia, v rámci ktorého všetky členské štáty EÚ akceptujú svoj spravodlivý podiel utečencov,“ uvádza sa vo vyhlásení Bieleho domu.

■ NIE DIKTÁTU!

Rozhodnutie o kvótach na pôde Európskej únie označil predseda Slovenskej národnej strany Andrej Danko za prelomový medzník. Podľa jeho slov prichádza obdobie, keď nám budú veci z EÚ diktované aj v tých oblastiach, v ktorých sme to doteraz nepredpokladali. „Kvóty sa stali symbolom arogancie, moci, výsmechu malým štátom v EÚ,“ komentoval rozhodnutie Andrej Danko. Preto vyzval na väčšiu jednotnosť v otázke kvót v rámci Slovenska. Vláda by podľa jeho slov mala naďalej trvať na svojom aktuálnom stanovisku. Prezident Andrej Kiska by podľa neho mal byť iniciatívnejší a zvolať okrúhle stoly politických strán či odborníkov.

■ STANOVISKO MATICE

„V zložitej situácii, v ktorej sa pod ťarchou prisťahovaleckých vĺn ocitlo Slovensko, Európa a svet, Matica slovenská, nadväzujúc na osvedčené postoje počas celej svojej existencie, pociťuje povinnosť vysloviť podporu stanovisku vlády Slovenskej republiky k prisťahovaleckým kvótam. Oceňujeme postoj našich predstaviteľov, ktorý bráni tisícročné kresťanské tradície, na ktorých stojí a padá slovenský národ. Nie sme proti solidarite s prenasledovanými a trpiacimi, táto solidarita však v nijakom prípade nesmie spôsobiť ohrozenie našich koreňov. Považujeme za rozhodujúce, aby svet prioritne riešil príčiny krízy, ktorá zásadne mení civilizačné pomery v Európe,“ vyhlásil predseda Matice slovenskej Marián Tkáč.

■ PRVÉ DÔSLEDKY

Smrteľnú ranu dostalo aj zoskupenie krajín V4. Prvý raz v jeho histórii neprejavilo jednotný postoj. Poľsko ako jeho člen hlasovalo za kvóty. A už sa objavil aj návrh na vylúčenie Smeru-SD zo Strany európskych socialistov. „Pretrvávajúca neochota prijať zodpovednosť a prejaviť solidaritu v rámci utečeneckej krízy kontrastuje s našimi hodnotami a politickým presvedčením,“ vyhlásil šéf frakcie Európskych socialistov v Európskom parlamente Gianni Pittella.

3 OTÁZKY PRE:

Branislava HUSÁRA, vedúceho Oblastného pracoviska MS vo Zvolene

Zbierka na obnovu busty Jozefa Cígera Hronského

• V poslednom čase sa Miestny odbor MS vo Zvolene prejavil ako jeden z najaktívnejších odborov z celého Slovenska. Čím to je?

Miestny odbor MS vo Zvolene v spolupráci s Domom MS v Banskej Bystrici zorganizoval pri príležitosti dvojstého výročia narodenia Ľ. Štúra Krajské oslavy MS vo Zvolene. V dopoludňajších hodinách bola v mestskej zasadačke programová konferencia, na obed sme položili kyticu k soche Ľ. Štúra a po obede bol na námestí prichystaný bohatý program, ktorého základ tvorili súbory z okolitých MO MS. Naša matičná činnosť už roky žije v tomto regióne.

• Okrem kultúrno-spoločenských podujatí pre matičnú i širokú verejnosť ste pripravili vo Zvolene tiež rokovanie predsedníctva aj výboru Matice slovenskej. Využili ste fakt, že ste zvolenským mestským poslancom?

Nedávno sme teda na Mestskom úrade vo Zvolene privítali výbor MS, ktorého zasadnutie bolo v zasadačke, pretože Oblastné pracovisko MS vo Zvolene má s mestom veľmi dobré vzťahy a dokonca dvaja členovia nášho MO MS sú aj mestskými poslancami. Na druhý deň sa niektorí členovia výboru zúčastnili na Národnom výstupe na Pustý hrad. Na tomto podujatí sme sa podieľali ako spoluorganizátori po veľmi dlhom čase, a to, že opäť bolo na plagátoch logo MS, je zásluhou rodiny Pinkovcov, za čo im patrí naša vďaka, rovnako ako aj súboru RADZIM z Rožňavy, ktorý vystupoval na Pustom hrade.

• Aké aktivity plánujú zvolenskí matičiari v blízkej budúcnosti?

Momentálne pracujem na dokončení verejnej zbierky na obnovu busty pre nášho rodáka a správcu MS Jozefa Cígera Hronského. Dúfam, že sa všetko podarí podľa plánu a na budúci rok, keď si pripomenieme sto dvadsiate výročie narodenia, mu v Parku Ľ. Štúra odhalíme novú bustu.

Zhováral sa Pavol JAVORSKÝ
Foto: archív MO MS Zvolen

V SNN 41/2015 SI PREČÍTATE

- Portréty a obrazy Jána KUPECKÉHO zdobia a zatraktívňujú najväčšie európske galérie
- V bratislavskom KDH sa búria proti manipulatívnym až nedemokratickým metódam
- Politológ Roman MICHELKO spracoval citlivú otázku pomenovania štátu v rokoch 1939 – 1945

Podmienky, vydieranie, hrozby, zastrašovanie sa z politiky nevytratili

Je nástrojom administratívy EÚ nátlak?

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Slovensko sa odjakživa nachádzalo v citlivom geopolitickom priestore. Na rozhraní západného a východného sveta. Naši predkovia museli čeliť nájazdom Tatárov i Turkov, no nikdy nestratili túžbu po slobode a donedávna i vieru v Boha. Aj keď sa ešte stále takmer tri štvrtiny obyvateľov hlásia ku kresťanstvu, konzumný spôsob života urobil svoje. Vymierame. Vyprázdňujeme životný priestor.

Nie všetci však stratili pud sebazáchovy. Proti vnucovaným a prirodzený život popierajúcim ľudským právam sa ozvalo takmer stopäťdesiat organizácií. Napriek tomu vláda schválila stratégiu v ľudsko-právnej oblasti. Odpoveďou na prijatie celoštátnej stratégie v ochrane ľudských práv a rodovej rovnosti bolo referendum o rodine. Zmobilizovalo veľkú časť verejnosti z apatie. A čo je predovšetkým vzácne, organizovali ho mladí ľudia.

Realita dnešných dní v mnohých väčších slovenských mestách.

■ SIGNÁL O HODNOTÁCH

V septembri vyslalo Slovensko ďalší signál o svojom hodnotovom ukotvení. Je na škodu veci, že nikto nerátal zástupy účastníkov v Národnom pochode za život. V centre Bratislavy vytvorili uzavretú živú obruč s množstvom fandiacich ľudí. Eufória manifestujúcich za život bola nákazlivá a nekonečná. Objavili sa zaujímavé a azda aj zabudnuté bonmoty, medzi ktorými iste vynikal Reaganov: „Všimol som si, že každý, kto je za potraty, sa už narodil."

■ POLITICI NEPRIŠLI

Na Slovensku vlani skončilo život sedemtisícpäťsto nenarodených detí. Politici radi poukazujú na starnutie populácie, na fakt, že zanedlho nebude mať kto robiť na dôchodky. Ale pochodovať za život neprišli. Respektíve nie celý zastupiteľský zbor. A celkom iste sa v Bratislave nezišli len voliči jednej strany, ktorá dlhodobo predkladá požiadavky, keď je v opozícii, ale keď má v rukách moc, vraj nenachádza politickú vôľu u svojich koaličných partnerov. Napokon väčšina sprievodných podujatí Národného pochodu za život sa niesla v réžii ľudí, ktorí nemajú nič spoločné s tradičnými hodnotami. Dokonca sú takí popletení, že sa priznávajú k vlastenectvu, k americkej vlasti. Odmietajú stavebné kamene európskej civilizácie a kto ich nenasleduje, schytá označenie extrémista, neofašista, neonacista, rasista, xenofób, homofób a podobné prívlastky. Navonok ich inštitúcie vyznievajú dôstojne a dôveryhodne, veď viaceré nesú mená slovenských mysliteľov a národovcov. Štefánik, Hanus... kto by pochyboval, že nejde v nich o národné veci?

■ PODNETNÁ ALIANCIA

V záplave mimovládnych organizácií i médií, plniacich ciele svojich chlebodarcov – a celkom iste nie slovenské národno-štátne záujmy – sa vymyká Aliancia za rodinu. Organizovala referendum o rodine, dala dohromady skvelý tím mladých nadšencov pracujúcich na návrhoch, ktoré by pomohli rodiny zakladať a upevňovať. Ale je to cesta, ktorú Únia, žiaľ, nepreferuje. Na Slovensku po roku 1989 to bolo KDH, ktoré ako prvé nadviazalo kontakty s nemeckými politikmi a malo možnosť získať informácie od jedného z najvplyvnejších štátov EÚ. Pred voľbami v roku 1998 vtedajší predseda KDH Ján Čarnogurský pre Národnú obrodu povedal: „Slovensko má mimoriadne dôležité strategické a geopolitické postavenie. Bez jeho účasti sa nedá zorganizovať stredná Európa. Autoritatívne, diktátorské Slovensko medzi seba však nechce." A tak politická garnitúra po roku 1998 pripravila na vstup do európskych a atlantických štruktúr Slovensko poslušné.

■ VYDIERANIE A HROZBY

V týchto dňoch sme sa opäť mohli presvedčiť, aké Slovensko EÚ potrebuje. Za jasný postoj vlády proti diktátu Bruselu musí Smer-SD pykať. Európski socialisti ho vylučujú spomedzi seba. Nič nové v európskej politike. HZDS zasa pre rovnaký postoj proti privatizačným dravcom z Únie odmietli prijať európski ľudáci. Pracovným nástrojom európskej administratívy sa stala korupcia na najvyšších miestach. Ani sa ju neusilujú maskovať. Prijmite kvóty, alebo si ich vynútime silou. Ak neprijmete ľudsko-právnu stratégiu na ochranu inakosti, použijeme proti vám sankcie. Nové politické metódy na dosiahnutie cieľa sa dostali do takej sofistikovanej podoby, že občan napokon bude súhlasiť aj s tým, že biele je čierne a naopak. V takomto ovzduší sa organizáciám a politickým subjektom postaveným na základných ľudských hodnotách pracuje veľmi ťažko. V tomto neprajnom ovzduší funguje aj cirkev, ktorá pred nikým nezatvára dvere. Mali by si to uvedomiť všetky politické strany a združenia a neprenechávať priestor iba KDH, ktoré sa síce tvári kresťansky, ale reálne robí nekresťanskú politiku.

Minister Peter KAŽIMÍR predstavil optimistické predpovede rastu prosperity

Ak sa darí Slovensku, malo by sa aj ľuďom

Ivan BROŽÍK – Foto: Ladislav LESAY

Prosperita Slovenskej republiky by mala v roku 2016 celkom slušne poskočiť. Konkrétne – najmenej o tri percentá výkonnosti našej ekonomiky. Tak znie prognóza, jedna z viacerých, ktorú aktuálne predstavil minister financií Peter KAŽIMÍR. Tu sa dobré správy P. Kažimíra nekončia. Priemerná mzda na Slovensku podľa neho prekročí deväťsto eur. Kde a u koho je však otázne.

Pochybujú najmä tí, ktorí nielen v najchudobnejších regiónoch Slovenska, ale aj v Bratislave zarábajú napríklad štyristo eur a šanca na vyše dvojnásobný skok v ich príjme neexistuje.

■ MOTORY EKONOMIKY

Bežne medzi ne patrí zamestnanosť. Čím viac sa darí zamestnávať ľudí bez práce, tým je vyššia šanca na oživenie. Údaj o tom, koľko ľudí je skutočne nezamestnaných, je však nepresný. Štatistiky totiž vychádzajú z evidovaných nezamestnaných na úradoch práce. Aj tam vládne optimizmus, percento sa blíži k desiatke. Koľko nezamestnaných však skutočne máme, nevieme. Môžeme sa to iba domnievať podľa toho, ako rýchlo sa zapráši po každom novom voľnom pracovnom mieste. Ak by pribúdali rýchlejším tempom, ministrove odhady sa môžu naplniť. Zvýšiť domácu spotrebu možno iba vtedy, ak ľudia budú mať za čo nakupovať. Pomôcť tiež môžu prípadné investície. Najmä tie veľké.

■ OPATRNE S JAGUÁROM

Investícia „Jaguár" spôsobila u nás viac ako celonárodnú euforiu. Zdala sa byť už tak blízko, že urýchlene začali konať – ako vždy prví a z neznámych zdrojov dobre informovaní kšeftári. Teda výkupcovia pozemkov pod údajne budúcou automobilkou. A prečo „údajne"? Napriek tomu, že sme sa o príchode novej automobilky na Slovensko dozvedali ako o nespochybniteľnom fakte, investícia zas až taká istá nie je. Presnejšie – je veľmi neistá.

Minister Peter KAŽIMÍR.

„Staviame sa k investícii veľmi opatrne," zdôraznil najnovšie dosť prekvapujúco Peter Kažimír. Kto si spomenie na takmer víťazné informácie z polovice leta – aj z prostredia vlády, určite si tie výroky postaví do veľmi ostrého kontrastu. Ale ak by príchod automobilky na Slovensko napokon predsa len bol skutočnosťou, potom by hrubý domáci produkt mohol prekročiť aj štyri percentá. Lenže ak nie je „vyrokované" všetko, nie je dohodnuté nič. A to platí aj pre Land Rover.

■ DOBRÉ VYHLIADKY

Aj keď nie je predpoklad, že by ceny ešte tento rok mohli rásť, v roku 2016 sa pravdepodobne zvýšia o jedno percento. „Predpokladáme rast cien v budúcom roku okolo jedného percenta," avizoval minister Kažimír. A to i napriek tomu, že ceny energií budú smerovať skôr nadol, rovnako aj zníženie DPH na vybrané potraviny – čo všetko smeruje k znižovaniu inflácie. Nuž a nezamestnanosť má podľa ministra financií klesnúť v roku 2017 až na jednociferné číslo.

VŠIMLI SME SI

Tatranci majú veľké srdce

Nedávno rozbúrila na Slovensku verejnú mienku informácia o telesne postihnutej vodičke, ktorá sa nemohla legitimovať preukazom ZŤP, teda zdravotne ťažko postihnutej osoby, pri parkovaní a správca parkoviska tak od nej požadoval plnú sumu.

Opačnú skúsenosť má však autor tohto článku. Začiatkom septembra sprevádzal osobu na invalidnom vozíku spolu s asistenčným psom vo Vysokých Tatrách. Parkovanie s vozidlom, neoznačeným povinným označením, ktoré sa používa pri preprave invalidných osôb, bolo maximálne jednoduché či už v Starom Smokovci, alebo na Štrbskom Plese, alebo kdekoľvek, kde bolo treba. Na Štrbskom Plese sa mladý muž, zabezpečujúci prevádzku parkoviska, dokonca ospravedlnil, keď videl vykladať invalidný vozík. V Smokovci zas obsluha parkoviska za samozrejmé považovala aj aktívne pomôcť po nie práve zjazdnom chodníku.

Ani pohyb s asistenčným psíkom na miestach, kde majú psy bežne zakázaný vstup, nebol problém. Niekde mu ponúkli napiť, inde sa naňho usmiali. Zdravý človek nemá možnosť zaznamenať čoraz väčšiu ponuku bezbariérových prístupov, ale najkrajším poznaním je, že v našich Vysokých Tatrách už, našťastie, akosi zabudli aj na medziľudské bariéry.

Majiteľ ubytovacieho zariadenia vyšiel až na parkovisko pred budovou a ponúkol sa osobne, že pomôže pri vykladaní batožiny. Treba zdôrazniť, že síce nikde žiadne značenie, avizujúce pomoc osobám so zhoršenou pohyblivosťou, nebolo vidieť, ale nebolo ani potrebné. Tá pomoc prichádzala akosi samozrejme.

Neraz sme si zvykli porovnávať úroveň služieb v našich Vysokých Tatrách s tými v Alpách v Rakúsku. Ak by sme to urobili teraz, minimálne v ohľaduplnosti voči nie práve štandardným návštevníkom, už im môžeme hrdo konkurovať.

Vďaka, Tatranci!

Ján ČERNÝ

Kto je medzi migrantmi hrozba a kto ňou nie je

Nemecko má bezpečný filter, my tiež

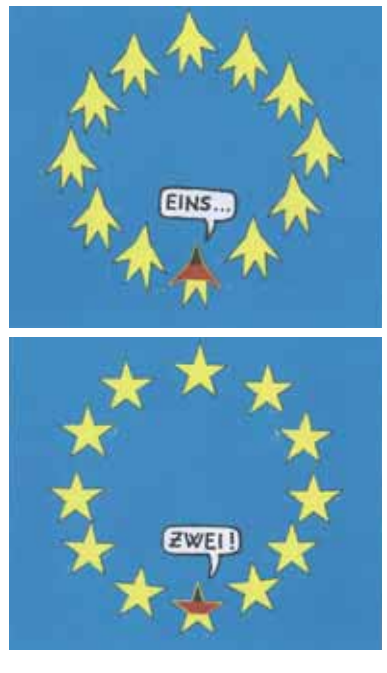
Asi najviac dezinformácií o utečencoch sa v týchto týždňoch šíri po internete. Ale, žiaľ, málo korektných informácií ponúkajú aj oficiálne a najmä mienkotvorné médiá. Vlastne sú to spojené nádoby. Tak ako? Kto je medzi migrantmi hrozba a kto nie? A kto má právo, aby ho štát, udeľujúci azyl, uznal za utečenca pred vojnou?

V súčasnej migračnej vlne sú to najmä občania zo Sýrie. Lenže oni sami vravia, že nie každý, kto vyhlási, že pochádza zo Sýrskej arabskej republiky, odtiaľ naozaj pochádza. Medzi migrantmi sú Pakistanci, Bangladéšania, zástupcovia aj viacerých afrických národov. Každý, kto sám seba vyhlási za sýrskeho utečenca, má obrovské šance dostať v Európskej únii azyl. Spolkový úrad v Nemecku však ubezpečuje, že je to krátkozraký názor. Má svoje overovacie metódy

ČO INÍ NEPÍŠU

a tie sa takmer nelíšia od tých, ktoré používajú kompetentné úrady na Slovensku. Preto aj proces preverovania o azyl môže trvať viac ako päť mesiacov.

Prvým sitom pri uchádzačovi o azyl bez dokladov sú lingvistické posudky. Len čo už tu nastane nejaká pochybnosť, proces je trvalo ukončený. Žiadatelia o azyl sa musia zúčastniť na jazykovom konkurze. Ich výsledky sú podrobne analyzované odborníkmi na reč.

Nemecko v súčasnosti disponuje štyridsiatimi piatimi úradnými odborníkmi na osemdesiat svetových jazykov. Inou metódou azylového sita je kriminalistická expertíza pravosti osobných dokladov. Odborníci vedia porovnať a posúdiť pravosť až šesťtisíc druhov osobných dokladov z najrôznejších krajín sveta. Len v roku 2013 pomocou najmodernejších technológií experti označili až desať percent osobných dokumentov ako falšovaných a ďalších dvadsať percent ako nedôveryhodných.

Samozrejme, súčasťou previerok azylanta je aj podrobné skúmanie jeho prípadných väzieb na Islamský štát. Ak sa nájde čo len najmenšie podozrenie z prípadného prepojenia – azylový proces je nenávratne zrušený. Identita prípadných vojnových zločincov sa svedecky overuje priamo v Sýrii, okrem iných moderných vyšetrovacích metód. A ešte jedna – zdanlivo nesúvisiaca informácia – utečenci sú v súčasnosti už vo viacerých krajinách Európskej únie významnou výzvou pre pracovné agentúry.

(ib), karikatúra: Karikatúra: A. MIŠANEK

Islamizácia Európy je tu!

Maroš SMOLEC

Európa prežíva najťažšiu skúšku vo svojej novodobej histórii. Únia aktuálne zastrešuje takmer všetky európske štáty. Lenže údajná „úzka spolupráca“ pod heslami solidarity, spolupatričnosti, priateľstva, ľudských práv či európskej jednoty sa pod tlakom imigrantského náporu rozplynula ako ranná hmla. Najmladšie štáty spoločenstva totiž odmietajú kvóty, ktoré presadili staré bohaté členské krajiny na čele s Nemeckom. Do Nemecka, Anglicka a Škandinávie totiž prúdia nespokojné masy prisťahovalcov z Blízkeho východu a z Afriky. Je logické, že túto ťarchu chcú bohaté štáty rozdeliť aj na tie chudobnejšie, vrátane Slovenska. A to napriek neodškriepiteľnému faktu, že prisťahovalci nemajú záujem zotrvať pod Tatrami, pri stovežatej Prahe či širokom Balatone. Navigácia v ich drahých smartfónoch má naprogramovaný iný cieľ – a to v západnej a severnej časti kresťanského kontinentu.

Na Slovensku už muži zákona zaistili desiatky prisťahovalcov, ktorí putovali do západnej Európy. Podľa kuloárnych informácií z cudzineckej polície ide väčšinou o relatívne bohatých ľudí so značnými obnosmi peňazí. V drvivej väčšine sú to ekonomickí imigranti, ktorí vyhľadávajú liberálny a multikultúrny spoločenský systém s bohatým spektrom sociálnych dávok. No pred kamerami sa sťažujú, ako utekajú pred vojnovým konfliktom, ako zachraňujú svoje rodiny pred násilím, ako im rozbombardovali teroristi domy. Ak však niekto skutočne uteká pred smrťou, bude vďačný aj za azyl v chudobnej krajine, najmä ak bude žiť v mieri! A také sú na ich dlhej ceste z Blízkeho východu už Turecko, Rumunsko, Bulharsko, Grécko, Macedónsko či Srbsko... V týchto štátoch vojnové konflikty nie sú a napriek tomu to imigrantom nestačí. Vynára sa aj ďalšia otázka. Prečo mladí silní muži

KOMENTÁR

nebojujú za slobodu svojej vlasti so zbraňou v ruke? Aj Slováci si museli svoju slobodu vybojovať po celé stáročia útlaku a vojen. Spomeňme len stavovské povstania v stredoveku, meruôsme roky alebo prvú a druhú svetovú vojnu. A bojovalo sa aj na Slovensku a naši predkovia v týchto konfliktoch prelievali svoju krv za slobodu a samostatnosť nášho národa. Keď Nemci vstúpili v roku 1944 na územie zvrchovaného Slovenska a potlačili povstanie, mnoho mladých mužov zo stredného Slovenska vzalo do ruky zbraň a pridalo sa k partizánskym skupinám. Neutekali do Ameriky, ale bojovali a zomierali.

Poslanec vládneho Smeru-SD v imigrantskej kríze vidí nebezpečenstvo šírenia zákonov islamu, ktoré sú pre kresťanskú Európu neprijateľné. V exkluzívnom rozhovore pre Slovenské národné noviny doslova povedal: „Dnes v Paríži existujú celé moslimské štvrte, kde sa štátna polícia bojí vstúpiť. A to ide o hlavné mesto jedného z najvýznamnejších štátov EÚ! Priamo v srdci Európskej únie ako huby po daždi vznikajú akési kalifáty, ktoré sa už dnes riadia vlastným právom a vlastnými pravidlami. A demografia je na ich strane. Za takých dvadsať-tridsať rokov budú v niektorých štátoch EÚ tvoriť moslimovia polovicu produktívneho obyvateľstva. Pôjdu do parlamentov, do vlád, budú rozhodovať o Európe. Demokratickou a demografickou cestou dobyjú Európu a potom tu nastolia svoje pravidlá, ako ich už postupne nastoľujú v mnohých európskych komunitách. A tie pravidlá nebudú tolerantné, ale kruté.“

Poslanec Podmanický možno správne prognózuje problém, ktorý sa dostaví o niekoľko desaťročí. Prisťahovalci však už dnes spôsobujú rozbroje v rámci Európy ako takej. Všetko smeruje k tomu, že projekt Európskej únie tak dlho neprežije. A či je to náhoda, konšpirácia alebo snaha iných svetových hegemónov, nie je dôležité. Európske štáty začali na seba zazerať. Južné krajiny spoločenstva sa ohradzujú a zatvárajú hranice. Chorváti vracajú prisťahovalcov Maďarom, Slovinci kritizujú Chorvátov a na území čakateľa na vstup do Európskej únie – Srbska, takmer vzplanul konflikt, keď maďarskí policajti, čo chránili svoje územie, použili slzotvorné granáty, ktoré dopadli na územie susedného zvrchovaného štátu. Je zrejmé, že historické, politické, ideologické a národnostné rozdiely v Európe sú pre spoločenstvo najväčším problémom. A imigranti len zapaľujú iskru na európskom trasovisku. A mimochodom, nepotrebujú na to ani zbrane. Európa stratila pud sebazáchovy a porážame sa sami navzájom.

Kultúra je ako rieka

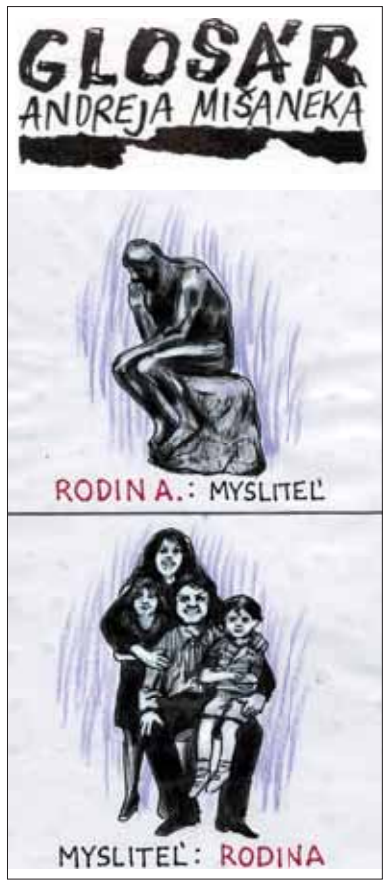
Maroš M. BANČEJ

Nedávno som sa pozeral na dokument pomerne známej medzinárodnej televíznej stanice, ktorá sa zameriava na prírodopisné filmy a seriály. Zasvätený komentátor opisoval jedinečnosť rieky Colorado, tečúcej cez americké štáty Utah a Arizona. Viackrát použil slovo prírodná diverzifikácia, konkrétne v súvislosti so živočíchmi, ktoré žijú v spomínanej rieke. Od rýb cez mäkkýše, hmyz či rastliny. Tvorcovia dokumentu zdôrazňovali, že každý, aj ten zdanlivo miniatúrny organizmus má v celkovom živote riečneho spoločenstva nezastupiteľnú úlohu. V tejto súvislosti mi mimovoľne prišiel na myseľ argument zástancov globálnej kultúry. Podľa nich je predsa úplne samozrejmé, že jednotlivé spoločenstvá, nazvime ich národy, sa postupne zlejú do akejsi všeobjímajúcej celoplanetárnej masy. Tí istí amatérski sociálni inžinieri by pokojne podpísali ostrý pro-

POZNÁMKA

test pre vymiznutie voľajakého riečneho slimáka a zároveň by rovnako s prehľadom povedali, že pestovať národnú a svojbytnú kultúru je v dnešných časoch prežitok. Keď už, tak len ako štylizovaný skanzen pre turistov. Niečo ako tance pôvodných, no vykorenených austrálskych aborigénov. Teda ich zvyškov, ktorí ešte nepodľahli alkoholizmu a iným závislostiam. Aj dnes sme svedkami, ako sa istí ľudia oháňajú multikulturalizmom. Poväčšine sú za to platení a na strane druhej sú historicky nepoučiteľní. Slovenskú kultúru obohatili Nemci, ktorí prichádzali do banských miest. Valasi, ktorí sa sem v 14. storočí sťahovali z oblasti Rumunska a zo Zakarpatskej Ukrajiny. Habáni, nábožensky prenasledovaní zruční keramikári a remeselníci, ale aj Maďari či Česi. Posledné dva národy s istými výhradami, ale tie sú dôsledkom toho, že sa písalo 19. a 20. storočie, keď už idea kresťanskej Európy bola čoraz viac stavaná na národných štátoch. A ktorý národ by si vtedy rád neprilepšil na úkor menšieho či slabšieho suseda.

Dnes ako keby sme zabudli na všetky peripetie, ktoré dali vzniknúť svojbytným kultúram. Často susedsky prelínajúcim sa, inokedy obohacujúco rozdielnym. Keď hovoríme o slovenskej ľudovej hudbe, českej literatúre či maďarskej kuchyni, máme na mysli konkrétne kultúrne výstupy, aj keby sme hudbu, literatúru a kuchyňu ľubovoľne poprehadzovali. Slovník cudzích slov hovorí o diverzifikácii okrem iného aj toto: Diverzifikácia sa vyskytuje vo všetkých ľudských činnostiach. V poľnohospodárstve ide napríklad o pestovanie niekoľkých druhov plodín. V prípade, že by jeden druh neuspel, druhý čiastočne pokryje straty, ktoré sú nižšie a vďaka zisku z druhej plodiny aj únosnejšie. Ekológovia zasa bijú na poplach, keď z konkrétneho ekosystému mizne napríklad jeden druh vážky. Len my pod egidou čudesnej Európskej únie by sme najradšej diverzifikáciu kultúry zrušili. Tí, ktorí sem momentálne prúdia z Afriky či z Ázie, tento princíp nepoznajú. A to je veľký problém.

AKO BOLO, ČO BOLO

V auguste sme si pripomenuli storočnicu slovenského priekopníka boja proti tuberkulóze profesora Karola Virsíka. Už počas štúdia medicíny obdivoval koncepčne mysliaceho profesora Alojza Jána Churu, ktorý, okrem iného, založil aj Liečebný ústav detskej tuberkulózy v Lučivnej.

Doktor Virsík spolu s chirurgom Šimonom Omaníkom pracovali takmer rok v prvej línii na východnom fronte. Po návrate nastúpil na I. internú kliniku Lekárskej fakulty Slovenskej univerzity, odkiaľ prešiel na infekčné oddelenie k docentovi Kollárovi. V tom čase bola najväčším postrachom tuberkulóza. Jedinou účinnou metódou bol „umelý pneumotorax“, ktorý sa Virsík naučil aplikovať od docenta Kollára. Pri zákroku prepichol pohrudnicu. Medzi ňu a popľúcnicu natlačil vzduch. Na mieste, kde bola kaverna, sa vytvoril vzduchový vankúš, ktorý zatlačil na ložisko. Jeho steny sa zlepili. Kaverna sa uzatvorila a začala sa hojiť. Zákrok si vyžadoval veľkú zručnosť. Mohlo sa totiž stať, že lekár prepichol aj popľúcnicu, dostal sa do žily a nasledovala embólia. V tých časoch sa v štatistikách na päťsto pneumoterapeutických zákrokov vykazovala jedna embólia.

Hrozí nebezpečnejšia TBC?

Peter VALO

Virsík vo svojej štúdii neuviedol ani jednu. „To sa nedá uveriť,“ vyskočil na neho profesor Dérer. „Napíšte tam aspoň dve embólie!“ – „Nemôžem,“ odvetil Virsík. „Prečo?“ nechápal Dérer. „Lebo to nie je pravda.“

Po Kollárovom odchode Virsík prevzal vedenie kliniky a začal zápasiť s vysokým výskytom tuberkulózy medzi vysokoškolákmi. Zaviedol prísnu prevenciu. Študenta nezapísali do semestra, kým nepriniesol potvrdenie o vyšetrení. Vďaka rýchlej diagnostike a včasnej liečbe počet ochorení prudko klesol. Na študentskej vzorke si empatický ftizeológ už v časoch prvej Slovenskej republiky vyskúšal systém, ktorým sa na Slovensku po vojne takmer podarilo zlikvidovať túto chorobu.

V Podunajských Biskupiciach vznikla jedna z najlepších slovenských nemocníc, neskorší Národný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb. V tom čase tu vyliečili tuberkulózu aj tajnému biskupovi Jánovi Korcovi, ktorý pracoval ako robotník v Petržalke. Virsík ho zvykol umiestniť v izbe, kde preliečoval otca Alexandra Dubčeka. Keď starý Dubček prišiel do nemocnice, budúceho kardinála preložil do izbičky vedľa svojej pracovne. Eštebákom, ktorí ho nespúšťali z očí, povedal, že im neodporúča, aby sa k nemu približovali, lebo je veľmi infekčný. Hlavný ideológ režimu Ľudovít Pezlár označil Virsíka za „nebezpečného agenta Vatikánu“ a postaral sa o to, aby nemohol urobiť profesúru. Tú Virsík začal bojovať proti nej v povestných bratislavských „tuberáckych barakoch“. Neskôr mu ponúkli starý kláštor v Podunajských Biskupiciach. Za bojových podmienok postupne pristavoval oddelenia, kde sa zdolávali všetky problémy pacientov s tuberkulózou a inými pľúcnymi chorobami.

Virsík tak ako Chura nestrácal čas objavovaním už objaveného. Všemožne sa usiloval o to, aby jeho lekári chodili za „železnú oponu“ a prinášali domov najnovšie objavy.

mohol dokončiť až po politickej zmene v roku 1989.

Profesor Karol Virsík aj po osemdesiatke robil vo svojej nemocnici šéfa etickej komisie, študoval najnovšie pramene a pripravoval „separátky“ pre kolegov. Jeho celoživotné dielo – Národný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb – zrušili v čase, keď minister zdravotníctva Rudolf Zajac presadzoval tézu, že pacient je klient. Treba si ho udržať, lebo vyliečený klient prestane prinášať peniaze...

Dnes aj vďaka profesorovi Virsíkovi patrí Slovensko medzi krajiny s najnižším výskytom tuberkulózy. Ale pozor! Do Európy sa valia utečenci. Sú bez lekárskych vyšetrení. S nimi neprichádza len bežná tuberkulóza, ale – najmä z Afganistanu, z Pakistanu či z krajín bývalého Sovietskeho zväzu – aj jej ťažko liečiteľné multirezistentné formy. Ide o zmutované baktérie, na ktoré nezaberajú bežné lieky. Určenie presného typu trvá dva-tri týždne, ale iba na špecializovaných pracoviskách, ktorých je na Slovensku len zopár.

SEBAOBRANA

Slovenské národné noviny v predchádzajúcich týždňoch priniesli monitoring toho, čo sa deje na vrchole hokejového hnutia. Slová reprezentačného trénera Z. Cígera aj petícia hráčov sa vo verejnosti stretli so živým záujmom. Napokon aj súčasný prezident Slovenského zväzu ľadového hokeja (SZĽH) Igor Nemeček v septembri verejne prezentoval svoje osobné stanovisko k stupňujúcemu sa tlaku na vedenie slovenského hokeja zo strany mnohých hráčov, ktorých mená sú podpísané pod iniciatívou Michala Handzuša.

V hokeji zatiaľ stále bez puku

Verejnosť už vie, že reprezentant Michal Handzuš a ďalších päťdesiat úspešných hokejistov sa rozhodlo bojkotovať slovenskú reprezentáciu, pokiaľ zväz nenariadi nové korektné voľby prezidenta SZĽH. Verejne prepieraný súboj medzi hráčmi a vedením SZĽH, ktorý výrazne rezonuje aj medzi fanúšikmi hokeja, sa súčasného prezidenta Igora Nemečka týka najviac, keďže kontroverzia vznikla práve po jeho znovuzvolení. Po určitom čase, ktorý si vybral akoby time out, napokon verejne prehovoril. „Pre slovenský hokej pracujem sedemnásť rokov a vždy som odvádzal maximum, čo som mohol. Za ten čas sa nemám za čo hanbiť. Všetkým reprezentantom sa viem pozrieť do očí. Za vrchol urážky a všetkého svinstva považujem to, čo sa valí na moju hlavu, kolegov vo výkonnom výbore a trénera. Zašlo to už veľmi ďaleko... Snažím sa pre hokej robiť maximum a vždy som chcel pre náš hokej podávať tie najlepšie výkony. Naše MS 2011 chvália dodnes a členom v exekutíve IIHF tiež nie som len tak. To, že sme získali organizáciu MS 2019, je ukážka toho, aké postavenie vo svete máme.“

„Možno nie som sympaťák ako naši hráči, ale to nebolo nikdy mojím cieľom. Ak by sa niekto z tých chlapcov dostal pod taký tlak, ako je to teraz, tiež by som sa ich zastal. Preto sa teraz zastávam Zdena Cígera a Roba Švehlu. V našom hokeji vždy boli korektné vzťahy, tak verím, že to tak bude i naďalej.“ Nuž, ak by boli korektné vzťahy, asi by to nezašlo až k hráčskemu bojkotu, či ako?...

Podľa Nemečka by reálny termín nových volieb mal byť v lete 2016. O svojej opätovnej kandidatúre hovoriť nechce. „Výkonný výbor predloží na najbližšiu radu SZĽH, ktorá bude v júni, návrh na zmenu stanov voľby orgánov a prezidenta SZĽH. Návrh zmeny spôsobu voľby bude orientovaný tak, aby nového prezidenta a ostatných volili výlučne členovia zväzu a kluby. Prezident výkonného výboru, generálny manažér a tréner budú tento návrh podporovať a spravia všetko pre to, aby ho rada schválila. Napriek tomu, že stanovy budú musieť byť prerobené pre nový Zákon o športe, my ich zmeníme, aj keby nová legislatíva neprešla. Ak rada prijme návrh zmeny, bude možné zvolať mimoriadny kongres, ktorý bude voliť nové vedenie na ďalšie tri, respektíve štyri roky.“

Tréner slovenskej hokejovej reprezentácie Zdeno Cíger potvrdil slová prezidenta Nemečka a už hovoril s Michalom Handzušom o tom, čo bude ďalej s naším hokejom: „Treba s touto situáciou začať niečo robiť. Dúfam, že nájdeme spoločnú reč. Realizačný tím budeme riešiť neskôr.“ Prioritou bolo, aby sa v našom hokeji začala otvorená debata, a to sa už stalo. Čo bude ďalej, uvidíme neskôr.

Robert LANDIS

So spisovateľom, s kunsthistorikom a s publicistom M. AUGUSTÍNOM

Treba hľadať vnútornú logiku vecí

Zhováral sa Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Milan AUGUSTÍN nie je čitateľom literatúry faktu, ale aj beletrie určite neznámy. Banskoštiavnický rodák a patriot, autor tridsiatky kníh literatúry faktu, kunsthistorik s mimoriadne širokým záberom a výtvarník bytostne cítiaci najmä krajinu pod Sitnom. Práve on bol autorom výstavy Napísané zostáva, ktorá návštevníkom Bratislavského hradu priblížila v roku 1998 najstaršie veľkomoravské písomné pamiatky, viažuce sa na naše územie, a okrem iného je aj autorom libreta Židovského múzea v Bratislave. V týchto dňoch vydal knihu Ľudská tvár vo výtvarnom prejave doby kamennej. Aj to bol impulz na tento rozhovor.

● Ľudská tvár vo výtvarnom prejave doby kamennej, to je nielen pre odborníkov titul knihy vzbudzujúcej zvedavosť. Ako by ste ju možným čitateľom priblížili?

Ide o rozsiahly projekt, ktorý sa rodil pomerne netradične dlho. Začiatky boli pôvodne v kovových mosadzných hlavách, ktoré vyrábali západoifskí kovolejári v západnej Afrike pre svojich vládcov – oniov. Týmto impozantným dielam predchádzali hlinené hlavy a hlavičky vytvárané príslušníkmi kultúry Nok, ako aj kultúr, ktoré existovali v oblasti subsaharského pásma – komplexu nazývaného Bilád és – Sudán. Tieto kultúry boli v minulosti napájané kultúrnymi impulzmi a podnetmi z oblasti nílskeho údolia. Túto anabázu som opísal v knihe Za západoafrickými kovovými plastikami. Mňa však zaujali najstaršie známe nálezy z afrického kontinentu a Eurázie, ale aj nálezy z územia strednej Európy a Slovenska. Takto vznikal a hromadil sa materiál, ktorý bolo potrebné triediť a zaraďovať do historického kontextu. Významnú úlohu tu zohrával šamanizmus ako najstaršie vnímanie prírody a úlohy človeka v nej. V knihe čitateľ nájde použitie rôznych omamných a halucinogénnych látok, ktoré používali jednotlivé etniká, ako aj ešte prežívajúce prírodné spoločenstvá v jednotlivých oblastiach sveta. Opísal som však aj použitie niektorých nerastov, silikátových hornín, čistého kremeňa, teda horského kryštáľu, ale i použitie uhlia a iných prírodnín.

Spisovateľ a výtvarník Milan AUGUSTÍN má mnoho tvorivých plánov.

● Aká bola genéza tohto, v našich podmienkach ojedinelého knižného projektu?

Bol to zaujímavý príbeh s rôznymi protagonistami, ako aj ich s etickou a so spoločenskou úrovňou. Floskúl v našom, a nielen v našom prostredí je mnoho. Páči sa mi staré arabské príslovie: Šakaly vyjú, ale karavána ide ďalej... Má to však aj dôvetok: Ak budete hádzať kamene na každého vyjúceho šakala, nikdy nedôjdete ani k najbližšej oáze! A to platí aj o tomto, ako aj ľuďoch, ktorí tvorili a tvoria pozadie tohto príbehu. Ak niekto pozorne prečíta moju knihu, zistí, že šamanizmus je o prístupe a vzťahu človeka k prírode. Náš mozog využívame ani nie na dvadsať percent. Rozvoj Homo sapiens sapiens nie je v tom, že nám narastie hlava, ale v tom, že začneme využívať ďalšie časti a možnosti našej mozgovej kapacity. Vizuálne sme sa prakticky od ľadovej doby nezmenili, ale zmenil sa náš prístup k využitiu nášho mozgu. Pritom treba konštatovať, že ak by dnes ožil grécky filozof Aristoteles, len málo dnešných vzdelaných jedincov by dokázalo s ním adekvátne na jeho filozofickej úrovni komunikovať. A uvedomme si, kedy žil a kedy napísal svoje Prvé a Druhé Analytiky a Kategórie.

● Prejdime k dnešku. Ako vnímate súčasné dianie vo svete na pozadí tisícročí histórie človeka?

Destabilizácia, ktorá vznikla tlakom aj tak rozdeleného islamu, „Arabská jar“, ktorá síce zvrhla totalitné režimy v severnej Afrike a doviedla k moci extrémistov, priniesla len ďalšie vlny násilia. Vznikol takzvaný Islamský štát, ale aj fenomén zvaný Ukrajina. Katolícka cirkev je predvídateľná a riadi sa napriek vnútornému napätiu vyhláseniami rímskeho pontifika. Na počudovanie je však dnes najväčším „nepriateľom“ západného myslenia a konzumného spôsobu života pokračovateľ byzantskej ortodoxie – ruské pravoslávie a grécka ortodoxná cirkev.

Ich myslenie západní analytici nielenže nedokážu pochopiť, ale ani predvídať. Netreba zabudnúť, že z historického hľadiska je Moskva po Konštantínopole a na čas aj Kyjeve tretím Rímom. Treba konštatovať, že krátkozraké úvahy a zasvätené analýzy mnohých analytikov, publicistov a novinárov neprinášajú nič pozitívne. Hlúpe vyjadrenia len škodia. Veď my vôbec nepoznáme ruskú povahu a ani ruské myslenie a západní analytici a myslitelia už vôbec. Treba hľadať vnútornú logiku veci, nie krasorečnícke postoje, prázdne reči o humanite, ale ozajstné riešenia, ktoré by priniesli pokoj a spoluprácu. Ale to by bolo na dlhé úvahy a dlhé rozprávanie. Koľko má Európa v ére krízy pracovných miest pripravených pre týchto migrantov? Kde budú bývať a kde a v akom jazyku a náboženstve budú vyrastať ich deti?

● Vy ako historik, ktorý prešiel islamské štáty, máte prehľad o kultúrnych súvzťažnostiach. Ako vidíte možnosť koexistencie islamu s dnešnou, väčšinou sekulárnou Európou?

O islame a islamskej kultúre som písal v knihe Cesty za obzor, ale aj v iných tituloch. Radikalizovanie islamu nie je novinka. Džihád ako forma svätej vojny je známa od začiatkov formovania sa islamu a islamskej kultúry. Naši ľudia nepoznajú islam ani jeho päť stĺpov viery. Koexistencia je síce možná, ale ako vidíte, väčšina Európy je proti integrácii migrantov do našej spoločnosti. Ak sa vrátime do histórie, musíme konštatovať, že bez islamských prekladateľov by sa väčšina antickej literatúry a vedeckých spisov nezachovala. Hrozbou je však radikálny islam a jeho superagresívne postupy. A čo sa týka migrantov, viete, aké nové ochorenia prídu s týmito ľuďmi? Tu sa riešia migračné pasy, ale nie základná kontrola ich zdravotného stavu, ich hygienické podmienky, stravovanie a následne otázka, čo s nimi? Sú to ľudia, a nie tovar! A podľa toho by sme mali k nim pristupovať a riešiť ich aj našu budúcnosť!

● Máte ešte nesplnený spisovateľský sen, respektíve na čom momentálne pracujete?

Mňa drží, ako sa často hovorí, moja aktivita a práca. Mám ešte dva či tri rukopisy knižných titulov o Pacifiku, text knihy s názvom Vtedy na Malekone, ale aj niekoľko rozsiahlejších článkov pre Literárny dvojtýždenník a azda aj pre Slovenské národné noviny. Stále si maľujem a kreslím a chodím na výskum stredovekej architektúry na Moravu. To vari stačí....

O ČOM JE REČ

Aká je pravda o Sodome

Rudolf SLEZÁK

Prvý raz som túto knihu držal v rukách v roku 1968, keď nás už okupovali vojská spriatelených armád. Vyšla vo vydavateľstve Československý spisovateľ a jej príbeh ma zaujal natoľko, že som sa začal zaujímať aj o iné diela Ivana Kříža. Vyrástol v rodine stolára, otca mu popravili nacisti a istý čas v období normalizácie nesmel publikovať. Vďaka talentu sa na neho nezabudlo ani po roku 1989, naopak v roku 1992 mu spomínanú knihu znova vydali v Eden Centre Ostrava. A znova som si ju po rokoch prečítal v týchto dňoch. Nie preto, aby som si oživil biblický príbeh Sodomy, ktorá zmizla z povrchu zeme už pred tisícročiami, ale aby som si na sebe overil, ako na mňa pôsobila kniha, keď som mal dvadsať rokov, potom v päťdesiatke a teraz, keď ma už pomaly naháňa sedemdesiatka. Vtedy tak ako aj teraz mi bolo jasné, že tých vyše sedemsto strán nie je len o príbehu mestského pisára Difata, ktorý všetko, čo sa v Sodome udialo, vyryl do hlinených tabuliek, ale najmä preto, aby sme lepšie pochopili, ako to v živote i v politike chodí, ako môže totalitný režim urobiť zo šťastného a z prekvitajúceho mesta alebo krajiny hryzovisko, kde sa ľudia začnú nenávidieť a zabíjať.

Ivan Kříž napísal knihu ešte pred rokom 1968 a vpustil nás vo svojej fantázii medzi múry prekvitajúcej Sodomy. Z Biblie viem, že to bolo aj mesto neresti a Stvoriteľ ho potrestal ohňom a sírou. Stalo sa to ešte za čias Abrahámovho synovca Lóta, ktorý sa v meste usadil a žil tam v hojnosti a prepychu až do čias, kým sa vlády v meste nezmocnilo spoločenstvo Baránka. Združenie postupne začalo ľuďom uberať z ich slobôd a nútilo ich žiť podľa svojich predstáv. Kto neposlúchol, bol odstránený z politického a verejného života. Baránok si upevňoval svoju moc aj tým, že Sodomčanov kŕmil chýrmi, že niekde v púšti žije národ, ktorý je ich nepriateľom, že ohrozuje mesto a jeho cieľom je ich zotročiť. Natoľko im pomútil hlavy, že sa ľudia začali dobrovoľne zbavovať majetku, všetko obetovali na zbrojenie, výcvik a stavanie ďalších a ďalších hradieb. Iba povrchný čitateľ by nepochopil, že je to príbeh – podobenstvo o moci, o manipulácii s davom vyvolávaním hystérie, o nenávisti, fanatizme a schvaľovaní politických procesov. Autor dokázal pozoruhodným spôsobom prepracovať biblický príbeh na napínavý dej o ustavičnom vyhľadávaní nepriateľa, z ktorého mali všetci strach a ktorý ich udržiaval bázni ako poslušné, ustráchané „stádo“. Čo inšie ako strach a spoločný nepriateľ ľudí najviac spája? Napokon sa však predsa len zistilo, že nijaký nepriateľ v púšti neexistuje, že všetko je iba výmysel mestskej elity. Ľudia sa vzbúrili, mocné hradby strhli a vo svojom hneve mesto úplne zničili ohňom. Teda nie Boží trest, ale ľudia sa postarali o to, aby Sodoma zmizla z povrchu zeme. Pred ohňom a udusením sa zachránil iba Lót. S dvomi dcérami žili vraj potom v nejakej jaskyni, krvismilnil s nimi a mali aj deti. Už aj z toho vidno, že ak by Stvoriteľ niekoho trestal za nemravnosť, ťažko by inému toleroval rovnako odpornú neresť...

Neviem, ako zareagovali cirkevní otcovia na Kížove predstavy o zničení Sodomy. Veď on vlastne poprel kresťanskú, židovskú i moslimskú tradíciu, podľa ktorej to bol Boží trest. Jedno však viem, že aj dnes nám mocní tohto sveta určujú, kto je náš nepriateľ a koho treba prijať za (ne)priateľa. Manipulácia s davom, vyvolávanie hystérie, politický a náboženský fanatizmus – to všetko sú bežné praktiky, ktoré má vo svojom arzenáli aj súčasná svetová elita. Od biblických čias sa veľa nezmenilo!

Otvorená náruč nemeckej kancelárky láka do krajiny vlny migrantov

Merkelová pod silným tlakom

Súčasný príliv utečencov a žiadateľov o azyl z Afriky a Blízkeho východu smeruje predovšetkým do Nemecka, ktoré je pre nich lákadlom svojimi sociálnymi vymoženosťami a záujmom o ďalšie pracovné sily a zlepšenie demografického zloženia obyvateľstva. Z týchto dôvodov dlhodobo zastáva nemecká kancelárka Angela Merkelová pozitívny postoj k multikulturalizmu a imigrácii obyvateľov z iných kontinentov napriek tomu, že mnohí v EÚ s týmto trendom nesúhlasia a vidia v ňom dokonca priame ohrozenie existencie Európy.

Ivan LUŽÁK – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Migranti už spôsobili vážne problémy vo viacerých európskych štátoch, a preto nie je nijakým prekvapením, že aj samotní Nemci postavili pred svoju kancelárku naliehavú a nepríjemnú otázku: Ako veľmi sa zmení naše Nemecko, najmä keď príliv cudzincov ešte zosilnie a nevieme, kedy sa skončí?

Iba v júli tohto roka prišlo do Nemecka takmer osemdesiattritisíc utečencov a podľa oznámenia ministra vnútra Thomasa de Maiziére to má byť v tomto roku až osemstotisíc imigrantov. V súčasnosti pre nich pripravili asi štyridsaťpäťtisíc miest v zariadeniach prvého kontaktu, v ktorých uchádzači o azyl pobudnú spravidla tri mesiace. Armáda pripravila pre utečencov ubytovacie možnosti v šestnástich kasárňach na celom území štátu. Ale potrebná prestavba na útulky pre utečencov pre prísne stavebné a protipožiarne predpisy trvá príliš dlho a je drahá.

■ MENIA NEMECKO

Podobný problém sa vyskytuje aj v civilnom sektore, kde stavba ubytovacích kapacít pre azylantov od určitej sumy musí spĺňať predpisy EÚ. Minister hospodárstva Sigmar Gabriel na zasadnutí svojej strany SPD konštatoval : „Utečenci zmenia náš štát.“ Obciam sa umožní využiť osobitné a výnimočné pravidlá, ktoré boli pôvodne zamýšľané pre prírodné katastrofy. Ministerstvo hodlá dosiahnuť určité výnimky od Európskej komisie a zriadi tiež horúcu linku pre spolupracovníkov miestnej správy z celej republiky.

Pre utečencov musia byť pripravené útulky, byty, pracovné miesta, zdravotnícke zariadenia, školy. Už teraz je zrejmý veľký nedostatok učiteľov, a to nielen nemeckého jazyka, ale aj odborných predmetov. Len v spolkovej krajine Bádensko-Württembersko je potrebných v nadchádzajúcich rokoch tisícsedemsto dodatočných odborných učiteľov. V mnohých klinikách chýbajú tlmočníci, takže lekári nemôžu komunikovať so zahraničnými pacientmi.

V Sýrii a Afrike sa už vydali na cestu milióny ľudí. Medzi nimi je nadpriemerne veľa mladých mužov. Bezpečnostným problémom môže byť veľký počet nezamestnaných moslimov, niektorí sa môžu stať islamistickými extrémistami (ak už nimi nie sú, čo naznačujú odhalené prípady falšovania pasov). Ako a kde vytvoriť pracovné miesta pre také množstvo imigrantov? Pokým mnohí utečenci zo Sýrie majú dobré vzdelanie, podľa odhadov úradov je tretina Afričanov analfabetmi.

■ ČINNOSŤ DOBROVOĽNÍKOV

Výraznú časť problémov s imigrantmi v Nemecku nerieši štát, ale dobrovoľníci, ktorí im prinášajú potraviny a šatstvo, poskytujú informácie, dokonca ich ubytujú. To však nie je trvalé riešenie, najmä preto nie, lebo situácia sa bude ďalej vyostrovať. Minister hospodárstva Gabriel upozorňuje, že nejde iba o nájdenie miesta v spoločnosti pre státisíce utečencov, ale veľká výzva spočíva aj v tom, zbaviť Nemcov strachu, že môžu byť poškodení a zasiahnutí od chrbta.

Kancelárka Merkelová sa do témy budúcnosť Nemecka s utečencami pustila iba veľmi váhavo. Spolková vláda – najmä kancelárka a minister vnútra – musí svojim občanom objasniť, že tu ide nielen o nepredvídaný problém, ale aj o úlohu, ktorá zamestná všetky politické sily na dlhé roky. Stalo sa nevyhnutnosťou, čo najrýchlejšie vytvoriť ideu o tom, ako má Nemecko vyzerať pri každoročnom integrovaní státisícov nových občanov z EÚ, Afriky a Blízkeho východu. Je otázkou, či spolková vláda dorástla na túto úlohu.

■ SVET V ÚZKOSTI

V každom prípade by však nemala ignorovať vážne hrozby z vyčíňania tzv. Islamského štátu, ktoré vydesili celý svet. Nebrať do úvahy priame vyhrážky západnej civilizácii a napriek tomu otvárať náruč pre prišelcov z týchto končín je nezodpovedné a sebazničujúce. Nemecká kancelárka Angela Merkelová, vystupujúca ako vedúca osobnosť celej EÚ, stále častejšie a viac sa stretáva s rastúcim odporom voči masovej imigrácii nielen v svojom štáte (najvýraznejším oponentom je nová politická strana Alternatíva pre Nemecko), ale už aj vo viacerých členských štátoch EÚ. Ak vedenie EÚ nebude chcieť alebo môcť postarať sa o bezpečnosť svojich občanov, potom spoločenstvo zanikne, resp. členstvo v ňom stratí svoje opodstatnenie.

NA MARGO

A to voči štátom, ktoré sa nepodriadia „záujmu spoločnosti“ – rozumej imigrantom. Táto udalosť sa určite zapíše veľkým hrubým písmom do dejín Európskej únie. Nemec Martin Schulz – predseda Európskeho parlamentu, verejne pohrozil štátom ako Poľsko, Maďarsko, Česko, Slovensko, ktoré nesúhlasia s kvótami a povinným prerozdeľovaním moslimských imigrantov.

Schulz hrozí silou…

V televízii ZDF na adresu štátov, ktoré nesúhlasia s diktátom EÚ pri direktívnom prideľovaní imigrantov, povedal: „Európa ultranacionalistov – keď oni zvíťazia – to budeme mať takú Európu len v tejto veci, ale aj v každej inej? Potrebujeme ducha európskeho spoločenstva. A v prípade nutnosti to musí byť vynútené silou. Nemôže byť – a ja patrím k ľuďom, ktorí to hovoria – aby sme v XXI. storočí globalizáciu a globálne problémy riešili nacionalizmom. V istom okamihu treba zabojovať a treba povedať, že v prípade nutnosti budeme proti iným bojovať, aby sme dosiahli svoj cieľ.“ Komentátori na nemeckom portáli pi-news.net nemajú pochybnosti: Schulz prekročil istú hranicu. Tú, ktorá ho približuje k hnedej minulosti Nemecka.

Ťažko usúdiť či predsedovi Európskeho parlamentu tie slová vyšli z úst pod vplyvom emócií a neuváženia. To sa stáva, horšia je však predstava, aké kuloárne debaty sa vedú na najvyšších miestach EP, ktorých výsledkom je výpoveď Schultza. Teraz si komentátori môžu poskladať puzzle: prevzatie kontroly nad armádami členských štátov EÚ civilmi; presadzovanie zákonov, kde ozbrojené zložky cudzích štátov a polícia už majú, či tiež majú mať povolenie zasahovať v inom štáte EÚ v prípade nutnosti a vyššieho záujmu…

Pritom je tu útok „utečencov“ na Európu. Namiesto obrany ich chce Nemecko prijať. Mnohé štáty nemajú jasno v tom, čo s nimi. Potrebujú lacnú pracovnú silu. Opakujú tú istú chybu, aká sa udiala pred štyridsiatimi rokmi, keď otvorili dvere robotníkom z Turecka a štátov Maghrebu. Opakujú tú istú chybu len vo väčšej miere. Inými slovami, v blízkej budúcnosti budeme svedkami konca „klasickej Európy“ a dramatických sociokultúrnych zmien.

Možno to znie apokalypticky, ale najbližšie k tomu sú práve Nemci, ktorí chcú každý rok prijať osemstotisíc až milión migrantov. A to sa im nepodarilo integrovať stovky tisícok tureckých a kurdských ekonomických imigrantov z minulosti, ktorí si zachovali svoj jazyk, svoje zvyky a ani neoslovujú štátne súdy v prípade vrážd, ale preferujú svoje tradičné súdy, čo sa určite nezmení po tom, ak milióny ďalších moslimov prídu. A to nehovorím o Francúzsku či Švédsku, Dánsku, ktoré sú na prílev utečencov menej pripravené.

Plán Európskej únie uvádza tiež počet utečencov, ktorí majú byť prijatí do Poľska, Rumunska, Bulharska, Česka, Slovenska a Chorvátska, čo je ďalšia utópia, veď kto by sa chcel adaptovať v krajinách, ktoré sú najchudobnejšie v Európe?

Predstavitelia EÚ pritom ostentatívne ignorujú fakt, že väčšina verejnosti dáva jasne najavo, že nechce prijať utečencov. A to hovorí za všetko.

Peter JÁNOŠÍK

Slovenská vedecká elita a odborná literárna tvorba si zaslúžia uznanie

A. Maťovčík ocenený za dielo o Ľ. Štúrovi

Vo štvrtok 24. septembra sa v bratislavskom Zichyho paláci uskutočnilo slávnostné odovzdávanie cien za vedeckú a odbornú literatúru roku 2014, ktorú udeľuje Literárny fond. Cena za vedeckú a odbornú literatúru je prejavom verejného uznania za vytvorenie vynikajúceho pôvodného knižného vedeckého alebo odborného diela a udeľuje ju každoročne na návrh poroty výbor Sekcie pre vedeckú a odbornú literatúru a počítačové programy Literárneho fondu SR.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Matičiar A. Maťovčík (vpravo) preberá ocenenie od riaditeľa Litfondu L. Serdahélyho.

Podujatie otvoril aj moderoval vedec a spisovateľ Andrej Ferko, ktorý prítomných vedcov označil za skutočnú elitu slovenského národa. V kategórii spoločenské vedy získal cenu Mojmír Mamojka za dielo Zmluvné umenie v obchodnom práve.

■ ŠTÚROVA BIOGRAFIA

Profesor Mamojka, ktorý je aj poslanec NR SR, bol podľa slov moderátora jediný politik, ktorý sa na podujatí zúčastnil. Nebol však jediným aktívnym členom Matice slovenskej, ktorý získal ocenenie. Prémiu v kategórii slovníková a encyklopedická literatúra získal Augustín Maťovčík, ktorý mnoho rokov pôsobil v Matici slovenskej ako odborný pracovník a aj v súčasnosti je aktívnym členom Matice. Prémiu Literárneho fondu za rok 2014 získal v jubilejnom Roku Ľudovíta Štúra aj s kolegyňou Ľudmilou Šimkovou za dielo Ľudovít Štúr, biografické kalendárium a personálna biografia. Prémiu v tej istej kategórii získal aj Zvonko Taneski s kolektívom za dielo Slovensko-macedónsky slovník.

■ ĎALŠÍ LAUREÁTI

Cenu v kategórii biologické a lekárske vedy získali Ľudevít Kádaši a Ján Radvánszky a kolektív z Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského za dielo Časté monogénne dedičné ochorenia na Slovensku. Prémie v tejto kategórii získali František Horn a kolektív z Lekárskej fakulty UK za dielo Detská chirurgia. Miloš Jeseňák, Peter Bánovčin a kolektív z Jesseniovej lekárskej fakulty UK dostali prémiu za dielo Vrodené poruchy imunity

V kategórii prírodné a technické vedy získali cenu Peter Moczo, Jozef Kristek a Martin Gális z Fakulty matematiky, fyziky a informatiky UK za dielo The Finite-Difference Modelling of Earthquake Motions: Waves

and Ruptures. Prémie za vedeckú odbornú literatúru za rok 2014 získali Pavol Žigo z Filozofickej fakulty UK Miroslavou Sokolovou za dielo Verbálne kategórie, aspekt a tempus v slovenčine.

■ PRIBÚDA TITULOV

Ocenených bolo aj viacero ďalších vedcov v rôznych kategóriách, ich diela si právom nájdu svoje publikum vo viacerých prípadoch nielen v odbornej, ale aj laickej verejnosti. Za všetky spomeňme napríklad knihy Petra Paulika Bridges in Slovakia (Mosty na Slovensku), Oľgy Danglovej Modrotlač na Slovensku, alebo Blaženy Brozmanovej s kolektívom – Rodičia sa pýtajú ortopéda.

Na záver slávnostného podujatia riaditeľ Literárneho fondu Ladislav Serdahély s uznaním konštatoval, že odborná komisia a všetky poroty v jednotlivých kategóriách vedeckej a odbornej literatúry majú za úlohu každý rok posúdiť čoraz viac titulov patriacich medzi významné vedecké diela, čo je do budúcnosti dobrá správa pre slovenskú vedu aj odbornú literatúru.

NÁZOR

Ľudia sú sociálne tvory, potrebujú spoločnosť iných ľudí v priamej komunikácii. Vo svojej generácii na osobnú komunikáciu o čerstvých skúsenostiach a zážitkoch, v stretávaní so staršími generáciami na prijímanie rád a skúseností od učiteľov, rodičov, starých rodičov. Lenže osobná komunikácia sa vytráca a nahrádza ju elektronická.

Sociálne tvory

Už dnes niektoré deti majú zapálené nervy na rukách z toho, ako ťukajú do tabletov a stláčajú joysticky. Technológia predbehla ľudskú prirodzenosť, detské prsty na to nie sú prispôsobené, k tomu prirátajme množstvo psychických závislostí. Iste, sú aj rodičia, ktorí zaujmú zásadový postoj a nedovolia deťom počítače, televízory, mobily. Usilujú sa deti držať v realite, čítať knižky, hrať sa staršie hry a rozprávať sa. Tých je však málo a hlavný prúd je skôr zameraný na využívanie technológie. Niekde dokonca už od prvých ročníkov základnej školy učiteľky založia deťom e-maily či facebookové kontá a začnú s nimi komunikovať elektronicky. Prváci potom zo školy kráčajú s mobilmi v ruke, čo ak by bol v budúcnosti hlavný prúd, tak je to otrasné.

Dokonca je možnosť, že sa deti budú učiť z domu. Nebudú musieť chodiť do školy, budú sedieť vo svojej izbe za počítačom napojené na internet, na druhej strane linky bude učiteľ. Niekde to už funguje, ale zisťuje sa, učenie cez online systémy nemá takú kvalitu ako tvárou v tvár. Prišli na to po zavedení takého systému vyučovania v USA na niektorých univerzitách. Keď zadlženosť priemerného amerického študenta presiahla dvadsaťtisíc dolárov a spolu bol dlh všetkých študentov trilión dolárov, začali sa medzi študentmi sociálne nepokoje. Niektoré univerzity sa rozhodli poskytovať vzdelávanie zadarmo cez online systémy Massive open online course, známe ako MOOC. Hocikto sa mohol prihlásiť a zúčastňovať sa na prednáškach. Nakoniec zistili, že výsledky dosahované študentmi, ktorí študovali online, sa nedali porovnať s výsledkami tých, ktorí v školách riadne študovali. Kvalita masovej online výučby určite nie je taká vysoká, ako pri priamom ľudskom kontakte medzi učiteľom a žiakom.

Sociológovia však tvrdia, že trend učenia i pracovania z domu sa čoskoro presadí vo väčšej miere. Stále viac ľudí bude „uviazaných" na komunikačné technológie a menej budú komunikovať reálne. Čo to urobí so správaním ľudí? Keď budeme menej vychádzať z domu, lebo nebudeme musieť chodiť do práce, určite stratíme sociálne kontakty. Je ťažké predpovedať, čo sa bude diať so správaním, lebo ľudia sú kontaktné sociálne bytosti a takými aj zostanú. Zrejme sa zmení najmä to, že sa budú kontaktovať viac cez sociálne siete. Kedysi sa generácie detí stretávali na ihriskách a hrali sa s loptou. Nové generácie sa budú čoraz viac stretávať virtuálne, budú mať pokazené oči z obrazoviek a budú obéznejšie. Tento trend tu už je niekoľko rokov a neprináša nič dobré. Následne na tento vývoj sa v budúcnosti bude musieť zmeniť aj model zdravotníctva a pribudnú nové civilizačné choroby. Dá sa tomu zabrániť len tak, že deti opäť dostaneme vo veľkej miere na verejné športoviská a obmedzíme ich prístup k technológiám na prípustnú a zdraviu neškodnú mieru.

(rkh)

Slovenská Zdravá škola a európska Otvorená sieť spoločne k zdravému stravovaniu

Obezita, to je skutočne beh na dlhé trate

Situácia so stravovaním detí a mládeže, ale aj s nedostatkom zdravého pohybu mladej generácie sa dostala na kritickú hranicu, keď sa tieto zanedbané faktory začínajú výrazne prejavovať na zdravotnom stave mladej populácie. Projekt Zdravá škola je zameraný na prevenciu obezity a zvýšenie pohybových aktivít detí, zlepšenie stravovacích návykov v školách, zvýšenie informovanosti rodičov a učiteľov podľa princípov medzinárodnej siete EPODE. Na Slovensku tieto aktivity rozbehla a koordinuje Lucia POLAKOVIČOVÁ.

Lucia POLAKOVIČOVÁ

Zhováral sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor a Emil SEMANCO

● Projekt, s ktorým ste prišli, je zameraný na zvýšenie pohybovej aktivity detí a na zmenu stravovacích návykov. Čo vás motivovalo na túto iniciatívu?

Projekt vznikol najmä preto, lebo ja mám rada naše Slovensko a zle sa mi pozeralo na to množstvo obéznych detí a mladých ľudí, ktorých okolo seba registrujem, ako chodia do sietí fastfoodov s elektronickými nástrojmi v rukách. Napchajú do seba nezdravú potravu, a pritom čučia do obrazoviek. Je to rozšírené v takej miere, že ak to bude ešte narastať, tak naše milé Slovensko nebude mať v budúcich generáciách veľmi radostnú perspektívu. Obézne deti s pokazenými očami, ktoré nemajú základné pohybové návyky v športových hrách, to hrozí pandémiou civilizačných chorôb. Potom sem ozaj môže prísť vlna migrantov z iného civilizačného okruhu a pohodlne si od tunajších fyzicky slabých obyvateľov zoberie všetko, čo tu vybudovali generácie pred nami.

● Ako k zdravému spôsobu života pristupujete vy osobne, aby ste mohli ísť príkladom?

Ja sama milujem dobré jedlo, čo nie je nič zlé. Ide však o kvalitu, nie o množstvo. Svoj energetický príjem kompenzujem aktívnym pohybom. Dvakrát týždenne tancujem salsu a trikrát cez týždeň bicyklujem po dunajských hrádzach, v zime cvičím vnútri, ale v primeranom počasí sa venujem turistike. Hnevá ma, keď vidím obtlstnutých mladých mužov, a aj tí čo nemajú nadváhu, sú očividne neduživí. Ja som dostala základ a lásku k pohybu v rodine, preto to chcem dopriať aj dnešným deťom, veď ide o budúcnosť zdravotného stavu celej dnešnej mladej populácie.

● Čo je podľa vás najhorším faktorom v terajšej situácii, ktorá odzrkadľuje zanedbanie problematiky v ostatných dvoch desaťročiach?

Je to podľa mňa jednoznačne otrasné stravovanie detí. Hovoria o tom konkrétne čísla z verejných prieskumov. Až štyridsať percent detí neraňajkuje a na desiatu dostávajú od rodičov peniaze na nákup v školskom bufete. Vyše šesťdesiat percent detí si kúpi komerčné sladkosti, čokoládové a podobné tyčinky, k tomu sladené nápoje. Takmer vôbec nekonzumujú ovocie a zeleninu, to znamená, že zjedia menej ako jeden kus ovocia alebo zeleniny denne. Sedemdesiat percent detí konzumuje komerčné umelé vitamíny. Mnohé deti sú z prostredia, kde rodičia prevažne pracujú do neskorých večerných hodín a dochádzajú za prácou do niektorého väčšieho mesta. Rodičia tak nemajú čas starať sa o správnu výživu svojich detí. Aj preto vyše polovica rodín uprednostňuje najmä na večeru produkty zo sietí fastfoodov a vopred pripravené jedlo nakúpené zo supermarketov.

● Teda ide nielen o stravovacie návyky, ale aj o kvalitu konzumovaných potravín?

Pohybové aktivity detí v prírode sú už popoluškou...

Kvalita potravín v našich obchodoch, najmä supermarketoch, je tragická. Možno viete o porovnávacích štúdiách, ktoré sa zaoberali kvalitou produktov potravinárstva u nás a za hranicami. Jednoznačne sa ukázalo, že firmy z nadnárodných sietí ponúkajú na Západe inú kvalitu tých istých značiek a výrobkov ako u nás či v Česku. Výrobok v tom istom obale má inú kvalitu v Rakúsku či Nemecku ako v našich obchodoch. Ako je to možné? Považujú nás za smetisko alebo za menejcenných konzumentov? Hlavne že na nás zarábajú. Ale to je dôsledok toho, že sme si nechali zničiť v potravinárstve takmer všetko, čo bolo domáce a kvalitné. Keď som končila strednú školu, mojou maturitnou otázkou bola esej na tému sebestačnosť v zásobovaní potravinami. Iste, vtedy sme síce nemali kedykoľvek dostupné banány, ale mali sme lokálne ovocie vysokej kvality. Teraz tu máme akékoľvek ovocie z dovozu, ale nemá nijakú chuť ani nutričnú hodnotu – všetko chutí rovnako – asi ako kaleráb. Ani sa veľmi nečudujem, že to deti nechcú jesť...

● S tým súvisí aj otázka upravovania potravín novými technológiami.

Ide i geneticky modifikované potraviny. Napríklad tento rok som nejedla dobrú kukuricu z letného zberu a ani sa nečudujem – vraj je upravená GMO. S tým súvisia aj nezmyselné normy, podľa ktorých chovné ošípané sa nesmú kŕmiť pomyjami, ale nejakými granulami. Kurčatá sú bez chuti, otvorený jogurt v chladničke sa ani za tri týždne nepokazí... Čo môže byť zdravé a chutné na takých potravinách?

● Spomenuli ste aj sladené nápoje a s tým súvisí pitný režim.

Áno, deti pijú s obľubou najmä sladené nápoje, aj keď najlepšia je čistá voda. Tej máme, našťastie, dostatok, slušný výber a vysokú kvalitu. Lenže vodu treba ľudí nanovo učiť piť. Reklama útočí najviac na deti a tie chcú byť akože moderné. Ak všetci okolo nich pijú sladké, budú to piť aj ony. Pritom prieskumy dokazujú, že sladené nápoje sú pre zdravie vysoko nebezpečné z mnohých dôvodov.

● Ako máte svoje aktivity podchytené organizačne?

Náš projekt Zdravá škola je súčasťou európskeho projektu OPEN, teda Otvorená sieť na prevenciu obezity. Sme členom medzinárodnej organizácie prevencie obezity EPODE International Network. Doma nikto nie je prorokom a máme problémy dostať naše aktivity do povedomia širokej verejnosti. Ale medzinárodne sme už boli ocenení práve organizáciou EPODE. Založili sme Nadáciu pre zdravie našich detí. Našou verejnou výkladnou skriňou je webová stránka SORTTUBE.sk, kde prezentujeme všetky naše aktivity. Zároveň ponúkame zadarmo priestor na našom webe pre všetkých, ktorí chcú zadarmo predstaviť podobné pohybové, športové či gastronomické aktivity v rámci celého Slovenska.

● Získali ste už oficiálnu podporu aj na Slovensku?

Financovanie projektu je na polovicu zabezpečené z európskej siete OPEN, na druhú polovicu musíme nájsť z vlastných zdrojov. Problémy s financovaním máme od začiatku a potrebujeme ešte vykryť asi tretinu projektu. Bohaté spoločnosti na Slovensku akosi nemajú záujem o podporu podobných projektov, čo mi je veľmi ľúto, lebo je to krátkozraké. Z obezity vyplývajú ďalšie závažné ochorenia. Je to však málo emotívne na rozdiel od onkologických ochorení, ktoré vedia vzbudiť súcit, ale rovnako nebezpečné z dlhodobejšieho hľadiska. Oslovili sme desiatky spoločností, ale väčšinou odpovede boli v duchu, „nevidíme dôvod, prečo by sme vás mali podporiť", napriek tomu, že ide o naše slovenské deti. Je mi tiež ľúto, keď viaceré spoločensky známe osobnosti radšej prezentujú svoj súcit s problémami imigrantov, než by sa starali o zdravý vývoj a lepšiu budúcnosť našich detí.

● Poďme ku konkrétnym akciám, ktoré v rámci projektu už prebiehajú alebo sú v pláne.

Pilotný projekt Zdravá škola sme rozbehli pre deti v obci Zlaté Klasy. V tejto obci sú dve školy s takmer rovnakým počtom žiakov. Obe základné školy patria do projektom definovanej ohrozenej skupiny. Školy majú rovnaký študijný plán, podobnú technicko-materiálnu vybavenosť, majú telocvičňu a ihrisko. Dohodli sme spoluprácu s riaditeľmi škôl, učiteľmi, pediatrami, so starostom a s miestnymi podnikateľmi. V sledovanom období za jeden školský rok prebieha intervencia v oboch školách. Máme vstupné informácie o každom žiakovi, jeho výšku, hmotnosť a profil telesného zloženia sme získali pomocou bioimpedancie a porovnáme ich s údajmi, ktoré získame na konci intervencie. Počas roka budú prebiehať na oboch školách pravidelné cvičenia s učiteľmi, ktorých vyškolia tréneri Cross Fit. V júni 2015 boli založené na školských pozemkoch aj záhrady, kde sa žiaci budú o ne spolu s učiteľmi starať. Záhrady sme založili preto, aby sme deťom ukázali, že ovocie a zelenina nerastú v supermarkete.

● Ako to vyzerá s plánmi do budúcnosti?

Vypracovali sme koncepciu na päť rokov dopredu, chce to len ochotu spolupracovať zo strany zodpovedných úradov. Dvadsaťpäť rokov sa to tu dobré ničilo, keď pohyb a šport nahradilo vysedávanie pred televízormi a počítačmi, pokazilo sa stravovanie v školách i rodinách. Nikto nemôže teraz očakávať rýchle výsledky v tom smere, že sa to zmení na lepšie za pár mesiacov. Je to beh na dlhé trate. Treba nám aj podporu rodičov. Mnohí rodičia majú funkcie v úradoch, tiež sú majiteľmi či zamestnancami vo firmách, ktoré by mohli prispieť k snahám o zlepšenie situácie. Je to celospoločenská potreba a záležitosť. Stále hľadáme partnerov na riešenie tohto veľkého aktuálneho celoslovenského problému.

● Ako by sa do vašich aktivít mohla zapojiť Matica slovenská?

Mohla by prispieť osvetou a pôsobením na mládež prostredníctvom svojej členskej základne. V takýchto činnostiach má predsa Matica svoje tradície a mnohoročné skúsenosti. Treba spojiť sily, ide o budúcnosť celej spoločnosti a najmä budúcich generácií slovenského národa.

Výbor OSN proti mučeniu hľadí na slovenskú skutočnosť dosť kriticky

Prehnali sme vraj použitie sily i represiu

Na prelome júla a augusta zasadal v Ženeve Výbor Organizácie Spojených národov proti mučeniu. Hodnotil dodržiavanie garantovaných práv v rámci Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu, alebo trestaniu. V súvislosti so Slovenskom sa v záveroch rokovania výboru píše aj nie príliš lichotivo. Členov tejto inštitúcie, podriadenej OSN, znepokojilo najmä „nadmerné použitie sily úradníkov orgánov presadzujúcich právo, vrátane násilia páchaného na Rómoch“, citujeme zo správy.

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Výbor si podľa vlastných vyhlásení pre tlač všímal pozorne správy mapujúce prípady neprimeraného použitia sily úradníkmi orgánov, presadzujúcich právo, aj proti minoritným skupinám, väčšinou najmä hneď po zatknutí, ktoré môže viesť k zlému zaobchádzaniu či mučeniu. Konštatoval, že zaznamenal neprimerane nízky počet sťažností na takéto konanie a taktiež malý počet vyšetrovaní týchto prípadov.

■ OBSAH SPRÁVY

Odstavec „c“ správy výboru konštatoval, že „... vyšetrovania údajných obvinení zo zlého zaobchádzania policajnými úradníkmi sú vykonávané Odborom kontroly a inšpekcie na ministerstve vnútra, ktorý je súčasťou tej istej štruktúry, ktorá zamestnáva potenciálnych páchateľov – policajných úradníkov“. Ďalej sa v správe tvrdí, že „neboli vznesené žiadne obvinenia proti policajným úradníkom, ktorí participovali na prepade osady (19. júna 2013) v Moldave nad Bodvou, ktoré vyústilo v zadržanie 15 osôb, kde mnohé zo skutočností vykazovali znaky neprípustného zaobchádzania“. A do tretice, v Ženeve si predstavitelia OSN všimli aj to, že „všetkých 10 policajtov, ktorí fyzicky zneužili a zohrali určitú úlohu pri ponižujúcom zaobchádzaní so šiestimi rómskymi mladistvými v meste Košice 21. marca 2009, zbavili viny v prvej inštancii rozsudku Okresného súdu Košice II. 27. februára 2015 a od toho času súd odmietol priznať videozáznam z inkriminovaného aktu ako právne získaného relevantného dôkazu“.

■ VÁGNE ODPORÚČANIA

Slovensko by sa malo usilovať, aby bolo schopné „vykonávať rýchle, nestranné, dôkladné a efektívne vyšetrovanie všetkých obvinení z neprimeraného použitia sily, vrátane mučenia a zlého zaobchádzania zo strany orgánov presadzujúcich právo, a zabezpečiť, aby osoby podozrivé zo spáchania týchto činov boli okamžite zbavené svojich funkcií počas vyšetrovania a aby sa dodržiavala zásada prezumpcie neviny“. Naša krajina by mala výboru poskytnúť informácie o počte prípadov neprimeraného použitia sily zo strany policajných zložiek, ktoré boli zaznamenané v členení podľa veku, pohlavia a etnického pôvodu alebo štátnej príslušnosti obetí. Oznámiť počet páchateľov, ktorí boli stíhaní za mučenie a zlé zaobchádzanie a informovať o sankciách uvalených na tých, ktorí boli uznaní ako vinní.

Na Slovensku by sme mali nekompromisne „trestne stíhať osoby podozrivé zo spáchania mučenia alebo zlého zaobchádzania a ak sú uznané vinnými, aby sa im dostalo trestov, ktoré sú primerané vzhľadom na závažnosť ich činov. Takisto sa musíme zodpovednejšie zasadiť o to, aby obetiam bola poskytnutá zodpovedajúca satisfakcia. Pre zdravý vývoj demokratickej spoločnosti je nevyhnutné ubezpečiť sa, že trestné činy motivované diskrimináciou predstavujú priťažujúcu okolnosť v trestnom stíhaní. OSN takisto navrhuje, aby sa zriadil „nezávislý monitorovací a kontrolný mechanizmus, ktorý je v súlade s požiadavkou inštitucionálnej nezávislosti, aby sa predišlo konfliktu záujmov pri vyšetrovaní sťažností zo strany funkčne rovnako zaradených osôb“.

■ ODPORÚČANIA SÚDOM

Na Slovensku nám treba zabezpečiť, aby prokurátori a sudcovia boli automaticky upozornení na všetky prípady zlého zaobchádzania a mučenia v policajných a väzenských zariadeniach bez ohľadu na prípadnú absenciu viditeľných zranení, aby bol k dispozícii video záznam všetkých akcií zo strany polície, vrátane výsluchov,

a musíme poskytnúť dostatočnú ochranu osobám, ktoré sa sťažovali na mučenie a zlé zaobchádzanie, ako aj svedkom takéhoto zaobchádzania. Chýba politická deklarácia na „najvyššej politickej úrovni, že nebude existovať žiadna tolerancia k nadmernému použitiu sily proti osobám zbaveným slobody výkonnými orgánmi, vrátane príslušníkov etnických menšín“.

Podľa Výboru Organizácie Spojených národov proti mučeniu v Ženeve a aktuálnych výstupov z jeho letného rokovania by Slovensku pri odstraňovaní nedostatkov pomohlo „prijať opatrenia na odstránenie všetkých foriem obťažovania a zlého zaobchádzania zo strany polície počas vyšetrovania a zabezpečiť, aby úradníci orgánov presadzujúcich právo boli školení v profesionálnej technike a medzinárodných normách pre použitie sily a strelných zbraní“. No a samozrejme tiež pokračovať v nábore policajtov rómskeho pôvodu a rozšírení pôsobnosti rómskych policajných špecialistov.

NA MARGO

Nezamestnanosť na Slovensku opäť klesla. V júli dosiahla najnižšiu úroveň od začiatku roka – 11,46 percenta. V porovnaní s predchádzajúcim mesiacom, keď bola 11,55 percenta, poklesla o 0,09 percentuálneho bodu. Podľa šéfa rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny Jána Richtera od januára 2013 je tento trend stály, to znamená dva a pol roka sa nezamestnanosť na Slovensku znižuje.

Najnižšia nezamestnanosť

Podľa ministra J. Richtera sú vytvorené všetky predpoklady na to, aj vzhľadom na vývoj ekonomiky a rast hrubého domáceho produktu, aby sme v tomto trende pokračovali. Do konca tohto roka by sme sa mali dostať na priemernú nezamestnanosť v krajinách eurozóny, ktorá je súčasnosti 11,1 percenta. Podľa štatistiky ÚPSVR menej ľudí evidovaných na úradoch práce zaznamenali všetky kraje, s výnimkou Bratislavského, kde nezamestnanosť medzimesačne vzrástla o 0,15 percentuálneho bodu. V evidencii úradov práce bolo v júli 351 821 osôb. Medziročne je to o 32 181 osôb menej ako vlani, čo predstavuje 8,38-percentné zníženie nezamestnanosti.

Za pozitívum minister práce považuje aj znižovanie počtu evidovaných nezamestnaných v tzv. znevýhodnených skupinách, medzi ktorých patria mladí ľudia, dlhodobo nezamestnaní či uchádzači o zamestnanie vo veku nad päťdesiat rokov. Upozornil tiež na to, že miera nezamestnanosti sa dlhodobo znižuje aj v okresoch, kde bola dosiaľ najvyššia. Napríklad v Revúcej klesol počet ľudí bez práce o 6 percent, v Poltári o 5 percent, v Rimavskej Sobote o 4,5 percenta, v Kežmarku o 4,1 percenta a v Rožňave o 3,5 percenta. Opatrenia a projekty, ktoré prijíma ústredie práce, majú podľa Jána Richtera pozitívny vplyv aj na tieto okresy.

SR spustilo súťažný dialóg na získanie koncesie na projektovanie, výstavbu, financovanie, prevádzku a údržbu novej Univerzitnej nemocnice v Bratislave. Zástupcovia všetkých piatich silných medzinárodných konzorcií s dlhoročnými skúsenosťami s prevádzkou veľkých nemocníc sa postupne stretli na ministerskej pôde.

Ministerstvo zdravotníctva je presvedčené, že prostredníctvom súťažného dialógu so skúsenými prevádzkovateľmi moderných koncových nemocníc dosiahne optimálne nastavenie finálnych súťažných podmienok tak, aby sa zabezpečil verejný záujem zdravotnej politiky poskytovať efektívnu, vysoko kvalitnú koncovú zdravotnú starostlivosť v moderných priestoroch nemocnice novej generácie bez ďalšieho vonkajšieho aj vnútorného zadlžovania. Súťažný dialóg sa uskutočňuje v spolupráci so zainteresovanými subjektmi, najmä s Lekárskou fakultou UK, so Slovenskou zdravotníckou univerzitou a sociálnymi partnermi. Počas verejných konzultácií majú zainteresované subjekty možnosť klásť otázky, ako aj podávať návrhy a pripomienky. MZ SR predpokladá ukončenie súťažného dialógu do konca tohto roku. Veľký záujem silných medzinárodných hráčov potvrdil správnosť nastavenia procesu verejného obstarávania. Projekt modernej nemocnice počíta s približne 880 lôžkami, ročne má zvládnuť 44 tisíc hospitalizácií, 875 tisíc návštev v ambulanciách, 610 tisíc diagnostických výkonov a 47 tisíc operácií.

(lb), zdroj: MPSVR

Matica slovenská

so sídlom P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, IČO 00179027, zastúpená štatutárnym orgánom Ing. Mariánom Tkáčom, PhD., predsedom Matice slovenskej

OPAKOVANE VYHLASUJE podľa § 281 – 288 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka neurčitým osobám obchodnú verejnú súťaž o najvhodnejší návrh na uzavretie kúpnej zmluvy

na predaj nehnuteľného majetku Matice slovenskej vedeného katastrálnym odborom Okresného úradu Martin zapísaného na liste vlastníctva č. 374, obec Necpaly, katastrálne územie Necpaly, časť A: parcely registra „C“ evidované na katastrálnej mape: parc. č. 137/11, výmera 246 m² – zastavané plochy a nádvoria, parc. č., 138/1, výmera 10103 m² – záhrady – nehnuteľná kultúrna pamiatka, parc. č. 138/6, výmera 186 m² – zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 138/13, výmera 104 m² - zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 138/14, výmera 2273 m² - záhrady, parc. č. 138/16, výmera 207 m² - zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 139, výmera 59 m² - zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 140, výmera 3015 m² - zastavané plochy a nádvoria – nehnuteľná kultúrna pamiatka, parc. č. 141, výmera 138 m² - zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 142, výmera 84 m² - zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 143, výmera 755 m² - záhrady – nehnuteľná kultúrna pamiatka; stavby: súp. č. 93 na parc. č. 142, druh stavby – iná budova, popis stavby – budova, súp. č. 93 na parc. č. 140, druh stavby – budova na kultúru a na verejnú zábavu, popis stavby – kaštieľ – nehnuteľná kultúrna pamiatka, bez súp. č. na parc. č. 137/11, druh stavby - poľnohospodárska budova, popis stavby humno, bez súp. č. na parc. č. 138/6, druh stavby – poľnohospodárska budova, popis stavby – hospodárska budova; časť B: vlastník Matica slovenská, P. Mudroňa 1, Martin, PSČ 036 01, SR, v spoluvlastníckom podiele 1/1, časť C: ťarchy - bez zápisu,

tento je podľa § 5 ods. 3 zák. č. 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávnych inštitúcií nepotrebná vec, ktorá už neslúži a ani v budúcnosti nebude slúžiť verejnoprávnej inštitúcii na plnenie jej základných úloh ani na plnenie jej iných úloh,

preto Matica slovenská podľa § 5 ods. 1 zák. č. 176/2004 Z. z. predá túto nepotrebnú nehnuteľnú vec a to len v celosti na základe obchodnej verejnej súťaže tomu, kto ponúkne najvyššiu kúpnu cenu. Požadovaná kúpna cena je znížená v súlade s dikciou § 5 ods. 2 zák. č. 176/2004 Z. z. o 30% na sumu 252.420,- €. So znaleckými posudkami na nehnuteľný majetok sa navrhovateľ môže oboznámiť u vyhlasovateľa, termín nahliadnutia, ako aj obhliadky nehnuteľnosti si môže navrhovateľ dohodnúť na tel. č.: 0915 988 896, e-mail: branislav.kohut@matica.sk, adresa: Technicko-investičný útvar Matice slovenskej, P. Mudroňa č.1, 036 01 Martin.

V kúpnej zmluve bude dohodnuté, že cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Podmienky obchodnej verejnej súťaže:

Určuje sa spôsob podávania návrhov na uzavretie kúpnej zmluvy na uvedené nehnuteľnosti a to písomne na adresu vyhlasovateľa v zalepenej obálke výrazne označenej neotvárať: VOS v lehote do 12.10.2015, do ktorej možno návrhy podávať, lehota na oznámenie vybraného návrhu je 15.10.2015. Vyhlásenie a obsah podmienok obchodnej verejnej súťaže bude uverejnený na www.matica.sk a v celoštátnom týždenníku Slovenské národné noviny (§ 282 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb).

Vyhlasovateľ si určuje právo na zmenu alebo zrušenie uverejnených podmienok a súťaže, toto právo v uverejnených podmienkach súťaže si vyhradil a zmenu alebo zrušenie uverejnil spôsobom, ktorým vyhlásil podmienky súťaže (§ 283 zákona č. 513/1991 Zb.).

Navrhovatelia nemajú nárok na náhradu nákladov spojených s účasťou na súťaži (§ 284 ods. 3 zákona č. 513/1991 Zb.).

Predložený návrh nemožno odvolať, meniť alebo doplňať po jeho predložení (§ 285 ods. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhlasovateľ si vyhradzuje právo odmietnuť všetky predložené návrhy (§ 287 zákona č. 513/1991 Zb.).

Cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Ostatné tu osobitne neupravené práva a podmienky obchodnej verejnej súťaže upravujú príslušné ustanovenia § 284 – § 288 zákona č. 513/1991 Zb. Navrhovateľ podaním návrhu vyslovuje súhlas so všetkými podmienkami obchodnej verejnej súťaže.

V Martine 18. 9. 2015
Ing. Marián Tkáč, PhD.
predseda Matice slovenskej

GLOSA

Pri pomníku Andreja Hlinku v bratislavskom Ružinove v deň sedemdesiateho siedmeho výročia úmrtia tohto katolíckeho kňaza sa objavili aj dvaja mladí Američania – Christopher a Dylen. Christopher pôsobí na Slovensku už dva roky, no ešte nikdy nepočul slovenskú štátnu hymnu. „Slovensko je ako môj druhý domov. Chcem Slovákov podporovať a učiť ich to, čo viem. Sú úžasní, ale voči cudzincom majú ulitu, ktorú treba rozbiť, potom sú nesmierne pohostinní," hovorí o svojej skúsenosti so Slovákmi dvadsaťročný Američan skvelou slovenčinou.

Pohľad z Ameriky

Okolo dvojice mladých mužov v oblekoch sa vytvára hlúčik zvedavých starších žien. Priťahuje ich nielen sympatický výzor Američanov, ale najmä možnosť porozprávať sa s nimi v rodnom jazyku. Skúsené gazdinky vyzvedajú, či mladí Američania poznajú aj slovenskú kulinársku pýchu – bryndzové halušky. Christopher a Dylen s úsmevom tvrdia, že si ich vlastnoručne varia minimálne raz týždenne, niekedy i s modifikáciou – s loveckou salámou.

Otázky zvedavých žien sa pomaly uberajú od varešky k vážnejším témam, veď napokon sa tu zišli kvôli Andrejovi Hlinkovi. Zaujíma ich, čo vedia o Hlinkovi mladí muži a či poznajú aj iné slovenské osobnosti?

„Hlinka bol katolícky kňaz, mal aj vlastnú stranu. Chcel, aby Slovensko bolo samostatné," odpovedá Dylen. „Ja poznám Svätopluka, Václava Havla, Alexandra Dubčeka, Fica, Kisku, Alžbetu Bátoriovú aj Jánošíka...," pridáva Christopher.

Dylen je na rozdiel od Christophera na Slovensku len šesť mesiacov. Okrem Bratislavy navštívil zatiaľ len Nitru. „Poznám Corgoňa, čítal som o ňom a videl som jeho sochu. Poznám aj Cyrila a Metoda, ktorí Slovákom priniesli katolicizmus a jazyk."

Američania sa nevedia dočkať začiatku podujatia. Obzerajú si v kroji odetých mužov folklórneho súboru Bystričan zo Záhorskej Bystrice, v ktorých podaní má odznieť očakávaná štátna hymna. Keď napokon zaznie, pozorujem tváre týchto mladých mužov, ale neviem z nich nič vyčítať, sú akési vzdialené...

„Mal som pocit, akoby boli okolo nás duchovia. Vaša hymna je silná. Je ako zdvihnutá päsť uprostred vojny. Mám veľmi silné hudobné cítenie. Spievam a hrám na niekoľko hudobných nástrojov. Pri vašej hymne som mal na tele zimomriavky," vyznáva svoje pocity dvadsaťročný Američan Christopher. „Cítim, že Slováci majú voči svojej hymne veľký rešpekt, aj my máme voči svojej, ale inakší," dopĺňa ho kamarát Dylen.

Christopher mi vysvetľuje, že v USA počuť štátnu hymnu často. Na jeho gymnáziu to bolo každý pondelok pred začatím vyučovania, čo študenti nevnímali negatívne. „Niekedy si z toho robili aj žarty, ale nikdy nie počas hrania našej hymny," vážne dodáva Američan. „Keby som v USA začal na ulici spievať našu hymnu, ľudia by sa pridali," tvrdí Christopher. „Tu sme chceli zaspievať slovenskú hymnu na našom koncerte, ale povedali nám, že sa to nepatrí, " dodáva sklamane. Obaja mládenci ma zhodne presviedčajú o tom, že Američania majú veľmi radi svoju hymnu, je podľa nich o tom, akí majú byť. Tvrdia, že keď ju spievajú s rukou na srdci, sú patrioti, nie nacionalisti.

Ja pri tých slovách rozmýšľam, aký vzťah majú k našej hymne dvadsaťroční Slováci. Spievajú ju s rukou na srdci ako svoju hymnu títo mladí Američania, ktorí tvrdia, že ich Slováci fascinujú?

Wanda GREGOROVÁ

Waterloo – koniec jedného sna... začiatok sna druhého

A veľký cisár plakal ako malé decko...

Jana JUDINYOVÁ – Foto: autor, internet

Pred dvesto rokmi sa v blízkosti mestečka Waterloo na dnešnom území Belgicka odohrala krvavá bitka, v ktorej o prerozdelenie moci a vplyvu zápolili najvplyvnejšie mocnosti vtedajšej Európy. Bitka, ktorá predznamenala začiatok konca jedného adepta na svetovládu. Ale vari takmer zároveň vyklíčili výhonky túžby po moci ďalších. Dokedy ešte?

Večer 15. júna 1815 usporiadala v Bruseli vojvodkyňa z Richmondu bál. Okrem miestnej notability pozvala aj viacerých vysokých dôstojníkov armád veľmocí, ktoré boli vo vojnovom stave s Francúzskom. V prítomnej generalite anglickej a pruskej armády vynikal vojvoda z Wellingtonu, vrchný veliteľ anglickej armády. Blízko k polnoci bál vrcholil. Páni v smokingoch, medzi nimi urastení vysokí dôstojníci, vítaná to vždy

Útok francúzskej jazdy maršala Neya v dioráme pamätníka bitky pri Waterloo.

posila takýchto spoločenských podujatí, vykrúcali odušu v mazúrkach, polonézach a vo valčíkoch krajší výkvet bruselskej vyššej spoločnosti. K vojvodovi, práve zabratému do rozhovoru s hostiteľkou, sa nenápadne zboku priblížil posol. Wellington sa čo najrýchlejšie odpútal od vojvodkyne a podišiel k dôstojníkovi. Kým načúval poslovi, nedalo sa z jeho tváre vyčítať nič, aj keď by si to mnohí prítomní želali. Veď už dlhší čas sa celý Brusel chvel v okovách strachu pred veľkým Bonapartom. O krátku chvíľu nastala núdza o tanečníkov. Anglickí a pruskí dôstojníci decentne, jeden po druhom opúšťali sálu. Vonku potom už naponáhlo poskákali do sediel a cválali k svojim regimentom. Ako posledný odišiel z bálu vojvoda z Wellingtonu. Vtedy už boli ulice Bruselu presiaknuté zvesťami, že k mestu smeruje Napoleon s početnými oddielmi vojska. Prestrašení obyvatelia si kládli jednu jedinú otázku: čo nastane, keď veľký Francúz vstúpi do mesta.

■ NEDEĽNÁ BITKA

V nedeľné popoludnie 18. júna 1815 sa potom pri mestečku Waterloo odohrala pamätná bitka, ktorá predznamenala koniec jednej éry a začiatok novej. V bitke pri Waterloo armádu Napoleona Bonaparta (1769 – 1821) porazili vojská Siedmej koalície pod velením vojvodu z Wellingtonu za podpory pruskej armády, ktorej velil generál von Blücher. Ťaženie pri Waterloo ukončilo Napoleonových sto dní cisárstva a predurčilo jeho definitívny odchod do vyhnanstva na ostrov sv. Heleny. Bitka spôsobila obrovské straty na životoch na oboch stranách. Údaje hovoria o tridsiatich dvoch tisíckach mŕtvych na francúzskej strane, na strane spojencov bolo strát na životoch o niečo menej. Historici zaznamenali, že veľkému cisárovi po porážke tiekli po tvári slzy...

Waterloo je dnes pomerne rozľahlé mestečko, v ktorom žije čosi vyše pätnásťtisíc obyvateľov. Leží približne dvadsať kilometrov od Bruselu. Dostať sa tu môžete rôznymi spôsobmi, trebárs aj železnicou. Lokálka, ktorá stojí vari v každej obci na trase, vás z Bruselu za príjemnú polhodinku vysadí na železničnej stanici na okraji mesta. Za ďalších pätnásť minút chôdze cez priemyselné predmestia, v ktorých sa vynímajú sklady, drobné prevádzky a činžiaky, sa návštevník dostane do srdca mesta. Na rušnej hlavnej ulici v blízkosti informačného centra, ktoré je plne koncentrované na chýrnu bitku, sú hneď dva pamätné objekty. Prakticky oproti sebe stoja Kostol sv. Jozefa a Wellingtonovo múzeum. O kostole sa traduje, že práve v ňom sa modlil chýrny Angličan pred bitkou. V čase, keď sme navštívili Waterloo, Kostol sv. Jozefa bol úplne zaplnený černošskými veriacimi. Konala sa zádušná omša za nejakého významnejšieho obyvateľa. Kde-tu presvitali aj farníci s bledšou pokožkou, ale to len naznačuje charakter mesta, ktoré je dnes multikultúrne. Tak ako aj blízky Brusel.

Múzeum vojvodu Wellingtona sídli v budove bývalej dostavníkovej stanice. Návštevník v ňom nájde naozaj všetko, čo súvisí s chýrnou bitkou: plány bojiska, postavenie a stavy jednotlivých vojsk v určité hodiny, postup, respektíve ústup armád, mapy, ukážky zbraní aj uniforiem. Expozícii očividne dominuje, aby preferovala víťaza. A tým, pravdaže, bol Arthur Wellesley, vojvoda z Wellingtonu. Portrétov tu má viacero, je zobrazený sám na svojom slávnom žrebcovi Copenhagenovi, ktorého vraj vojvoda takto pomenoval po svojej prvej víťaznej bitke. Mimochodom, krásny vojvodov koník prežil Waterloo bez úhony a pochovali ho až o dve desiatky rokov neskôr na vojvodovom majetku s plnými vojenskými poctami. V jednej z ústredných miestností múzea, ktorá bola údajne jeho pracovňou, vojvoda priamo dopisuje svoje depeše z bojiska.

■ MEDIÁLNE LAHÔDKY

Vari ešte zaujímavejšie ako veci, ktoré sa týkali bitky pri Waterloo, sú exponáty súvisiace s dozvukmi tejto udalosti. Protéza Henryho Pageta, lorda Uxbridga, ktorému strela z francúzskeho kanóna tak nešťastne rovalo, že zložil báseň Predvečer bitky o Waterloo. Wellingtonovo múzeum vo Waterloo uchováva záznam o Byronovej návšteve.

Aj ďalšia literárna vizita je zaujímavá. V auguste 1869 zavítal do mesta slávny francúzsky spisovateľ Victor Hugo a strávil tu niekoľko týždňov. Vo Waterloo sa ubytoval v dnes už neexistujúcom Kolonádovom

Wellingtonovo múzeum stojí oproti Kostolu sv. Jozefa.

hoteli. Prirodzene, ako pravý Francúz neprišiel sám. V zápise hotelovej knihy hostí, ktorú tiež v múzeu opatrujú, sa uvádza, že Hugo prišiel „so svojou dámou". Miestni obyvatelia sa doteraz hrdia tým, že Hugo u nich napísal veľkú časť svojich Bedárov. Aj Kolonádový hotel potom ešte dlho žil z pocty, že hostil takého slávneho návštevníka. Dal si zhotoviť jedálny lístok, ba aj celý servis s portrétom Hugovej tváre, toto všetko tu tiež vystavujú. Tomu sa teda povie „public relations"!

■ BOJOVÉ PAMÄTNÍKY

Približne päť kilometrov od centra dnešného Waterloo, v miestach, kde sa odohrala známa bitka, stojí

Leví pahorok nad bojiskom.

v rovine ako stôl kopec. Tento pahorok dostal názov Leví kopec alebo aj Levia mohyla. Približne desať rokov po bitke tu zo zeminy bývalého bojiska navŕšili umelý, približne štyridsaťpäť metrov vysoký pahorok a naň umiestnili sochu leva, ako symbol víťazstva. Hovorí sa, že dvadsaťosem ton ťažkého mosadzného leva odliali z francúzskych kanónov, ktoré zostali po bitke na bojisku. K podstavcu šelmy, ktorá cerí zuby smerom k Francúzsku, návštevníkovi prichodí vyšliapať 226 schodov. Okolie Levieho kopca je posiate väčšími či menšími pomníkmi na počesť víťazov. Akoby porazení ani neexistovali, veď vae victis! Len v pomerne veľkej vzdialenosti od kopca aj ostatných pamätníkov, neďaleko Kostola Panny Márie z Fichermontu sa nachádza skromná tabuľa pripomínajúca na tomto mieste útok Francúzov na anglickú jednotku.

Pod Levím kopcom stojí kruhová stavba, ktorú volajú Panoráma. Panoráma preto, lebo vo vnútri na prvom poschodí je na stene zobrazená celá bitka o Waterloo, keďže stavba má okrúhly tvar, potom aj zobrazenie bitky pôsobí na návštevníka akoby šlo o skutočnosť, panoramaticky. Maľbu s dĺžkou viac ako sto metrov a vysokú približne desať metrov namaľoval maliar Louis Dumoilin. Pomáhali mu ďalší traja maliari, špecialisti na vojenské scény. Práca im trvala celé tri roky, ukončili ju pri príležitosti stého výročia bitky. Dumoilinovi sa podarilo štetcom verne zachytiť nielen výstroj a výzbroj príslušníkov jednotlivých armád a ich postavenie, ale aj utrpenie ľudí a koní, ktoré muselo byť nesmierne. Vizuálny dojem z bitky umocňuje zvuková kulisa nekonečných výbuchov kanónov a stonu ranených. Odporúčam, aby potenciálni iniciátori vojnových konfliktov chodili povinne na exkurzie do Panorámy v belgickom Waterloo.

Bitka pri Waterloo sa odohrala pred dvesto rokmi. Ťažko zrátať, koľko väčších či menších bitiek bolo odvtedy. A čo je ešte podstatnejšie, koľko a akých bitiek ľudstvo ešte čaká.

Pred deväťdesiatimi rokmi vzniklo v Martine prvé bábkové divadlo

Marionety v Sokolovni rozhýbal J. Vodrážka

Mária RAPOŠOVÁ – Foto: Archív: SNM

V uplynulom aj tomto roku si viaceré martinské inštitúcie výstavami a kultúrnymi podujatiami pripomínali zakladateľskú osobnosť slovenskej ilustrovanej tvorby pre deti Jaroslava VODRÁŽKU. Dialo sa tak a deje pri príležitosti dvoch jeho jubileí – 120. výročia narodenia a 30. výročia úmrtia. Aj keď sa pritom uvádzajú jeho všestranné aktivity a prínos do kultúrneho života v meste, úplne sa zabúda, že založil aj prvú bábkovú divadelnú ochotnícku scénu v Martine. Táto udalosť má v tomto roku deväťdesiatročné jubileum.

Ako odchovanec povestnej pražskej kultúry Vodrážka videl, že martinským deťom chýba možnosť kultúrneho trávenia voľného času, preto navrhol, aby v novostavbe Sokolovne zriadili bábkové divadlo. Myšlienku privítala najmä Matica slovenská, ktorej výchova a kultúrny rast martinských detí neboli ľahostajné. Na projekt finančne prispel aj Červený kríž a bezprostredné uskutočnenie zámeru si vzali na plecia pedagógovia z gymnázia, študenti a Živena. Zadarmo pomáhali aj niektorí martinskí stolári, elektrikári a iní remeselníci, ktorí zhotovili scénu. Dušou prvého martinského bábkového divadla bol však profesor Vodrážka.

Jaroslav VODRÁŽKA

■ VEĽKÁ SCÉNA

Divadlo postavili ihneď po otvorení Sokolovne v roku 1925. Scéna merala až tri a pol metra na šírku, lebo sa rátalo s početným publikom. Jaroslav Vodrážka navrhol k tomu primerané bábky. Zhotovili ich až šesťdesiat centimetrov vysoké, čo spôsobovalo účinkujúcim trochu problémy, lebo bolo ťažké udržať bábky (niekedy aj dve naraz) počas dlhších scén v predpažených rukách. Lenže návštevnosť skutočne bývala početná a také veľké bábky naozaj bolo treba, aby ich mohli dobre vidieť aj diváci v posledných radoch.

■ TVORBA MARIONET

Do výroby bábok Vodrážka občas zapojil i žiakov. Aj takto povzbudil martinských školákov, aby sa s ešte väčším zápalom venovali bábkovému divadlu.

Navrhoval aj kostýmy, ktoré potom zhotovovali kolegyne alebo členky Živeny. Žiačky šili oponu a závesy na vybavenie scény. Keď Vodrážka pripravoval predstavenia, začas sa jeho učebňa kreslenia menila na divadlo, lebo tu nacvičovali jednotlivé repliky. Výstupy dopĺňal spevmi a vlastnými humornými scénkami, takže do kresliarne sa zbiehali žiaci a vyučujúci zo susedných tried, ba aj sám riaditeľ gymnázia. Nie však s kritikou, čo to počas vyučovania stvárajú, ale pre obdiv a na povzbudenie.

■ AKO V ROZPRÁVKE...

V predstaveniach hrali žiaci i profesori, istotne aj sám Vodrážka, aj keď to v memoároch vyslovene nespomína. Vieme však, že pred príchodom do Martina účinkoval ako ochotník v mestskom divadle juhočeského mesta Tábor. V pamätiach uvádza: „Celé roky som žil v Martine ako v rozprávke. Nielen pri ilustrovaní knižiek a časopisov či v škole..., ale i doma odkedy nám pribudol do rodiny Jarko a podrástol natoľko, že sa naučil rozprávať a svojsky myslieť...“

Slovenských textových bábkoherných predlôh bolo žalostne málo, preto sa J. Vodrážka s manželkou Elou, ktorá bola slovenskou poetkou, pustili aj do písania hier. Vytvorili scenáre na dve hry, ktoré mali v tomto divadle premiéru. Zo študentov spomínal ako herca svojho vtedajšieho žiaka Janka Nováka, ktorého zachránil od predčasného odchodu z gymnázia. Zaslúžil sa potom o jeho ďalšie štúdiá v Prahe. Janko Novák sa napokon stal tiež maliarom, grafikom a ilustrátorom ako jeho profesor.

■ ROZDÁVAL NADŠENIE

Vodrážkov tvorivý zápal bol nákazlivý. Práca okolo martinského bábkového divadla prinášala jemu aj ľuďom radosť. Mnohostranný český pedagóg a umelec, ktorý mal Slovákov skutočne v priazni, mohol teda aj po takmer polstoročí pôsobenia v Martine na návšteve v Matici slovenskej na magnetofónový pás spokojne v konštatovať: „Bábkové divadlo v Martine urobilo deťom veľmi dobré služby. Zohralo dôležitú úlohu pri ich výchove a vzdelávaní. Rodičia boli zaň vďační.“

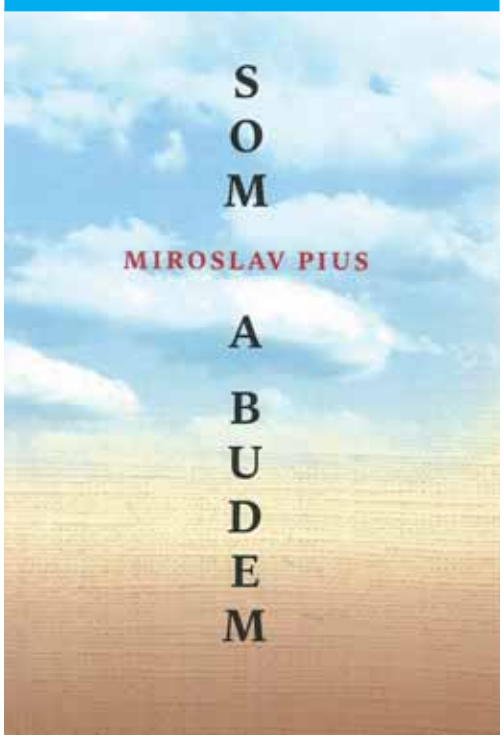
Vďační sme aj my. Ale ktovie, kam sa to všetko podelo. Kto zlikvidoval scénu, bábky, kostýmy, rekvizity, scenáre, pozvánky, plagáty, fotografie, výtvarné návrhy na scénu i bábky...

Ktovie, či sa aspoň voľačo z toho ešte niekde nájde?

Vrátiť sa k prapodstate bytia

Miroslav PIUS: Som a budem, vydalo SB Press Tlmače 2015

KNIHA TÝŽDŇA

Spisovateľ Miroslav Pius je v literárnych a čitateľských kruhoch známy ako autor kníh poézie, prózy a literatúry faktu, ktorej sa v ostatnom čase intenzívne venuje. Aj keď jeho tvorba doteraz sumarizuje celkom dvadsaťdva vydaných kníh, neustále sa snaží pomáhať mladým autorom, konkrétne ako dlhoročný porotca jednej z najuznávanejších literárnych súťaží Literárna Senica Ladislava Novomeského.

Zatiaľ ostatná kniha Miroslava Piusa je v celkovom kontexte jeho tvorby výnimočná a do bohatého registra vydaných kníh sa len ťažko zaraďuje. Dalo by sa povedať, že tak trochu ide o science fikcion, ale to platí len čiastočne iba v prvom naratívnom pláne, pretože má v knihe navrch. V Piusovom románe sa minulý čas odohráva v reálnej prítomnosti a naopak. Takýto spôsob uchopenia času tak trochu pripomína francúzskeho románového génia Marcela Prousta a jeho geniálne dielo Hľadanie strateného času. Lenže Pius „stratený čas“ nehľadá, ale ho reálne žije, zažíva minulosť v prítomnosti: „Vrátil sa k prapodstate bytia, kdesi na začiatok knihy Genezis, na začiatok obrábania Zeme zasnúbenej, na počiatok absolútna a nekonečna...“

Hlavný hrdina sa ocitne uprostred noci na neznámom mieste, na neznámej ceste a v neznámom kraji úplne sám. Pri hľadaní východiska z tejto situácie a s veľkou dávkou Freudovského pudu sebazáchovy prichádza k poznaniu: „Dostal sa do vedou, poznaním a ľudským rozumom absolútne nepostihnuteľného bodu, kde neplatia žiadne racionálne zákony...“ Po roku, keď by už mohol aj úplne slobodne odísť a vrátiť sa do svojho reálneho života, ktorý žil predtým, sa nakoniec slobodne a úplne dobrovoľne rozhodne ostať, pretože túži po prvýkrát vo svojom „zbabranom živote“ robiť niečo zmysluplné, autentické a pravdivé. Urobí toto rozhodnutie pre seba a pre tých „čistých ľudí“, ktorých za takých zvláštnych až bizarných okolností spoznal a s ktorými sa nakoniec úplne stotožnil.

(mab)

MEDAILÓN

Spisovatelia, ktorí sa v produktívnom veku takpovediac na plný úväzok venujú iba písaniu, by sa dali na Slovensku spočítať azda na prstoch dvoch rúk. Väčšinou majú svoje „civilné“ povolania a veľmi často sú to novinári, teda v tomto prípade publicisti. Jedným z nich je aj náš redakčný kolega, básnik, textár, publicista a kritik Marián Maroš BANČEJ.

Medzi poéziou a publicistikou

Marián Bančej sa narodil 4. septembra 1960 v Michalovciach. Po absolvovaní tamojšieho Gymnázia Pavla Horova odišiel do Bratislavy, kde vyštudoval Chemickotechnologickú fakultu vtedy ešte Slovenskej vysokej školy technickej. Prešiel celým radom zamestnaní. Od robotníka v Slovnafte, cez bezpečnostného technika až po pedagóga na Slovenskej odborovej škole. Po roku 1989 sa začal naplno venovať literatúre. Časopisecky síce debutoval svojimi veršami ešte koncom sedemdesiatych rokov a v roku 1989 mu vyšla spolu s Jozefom Urbanom a Jánom Litvákom trojzbierka Výstrel z motyky, lenže až nové pomery mu umožnili úplnú realizáciu. Stal sa šéfredaktorom časopisu pre mladú literatúru a umenie Dotyky, nasledoval Slovenský rozhlas, kde pár rokov viedol umelecký okruh Rádio Devín, spolupracoval so Slovenskou televíziou, viedol redakcie detských časopisov Včielka a Zornička, až napokon zakotvil v Národnom osvetovom centre, kde pôsobí dosiaľ. Medzitým však vyšli z jeho pera tri básnické zbierky, kniha krátkych próz a životopisná antológia venovaná generačnému druhovi, predčasne zosnulému básnikovi Jozefovi Urbanovi. Okrem toho sa Marián Bančej venoval scenáristike a písaniu textov napríklad pre Beátu Dubasovú, Adrienu Bartošovú, Petra Lipu a ďalších. Spočítať jeho publicistické pôsobiská je zložité. Od študentskej ponovembrovej Zmeny, cez Pravdu, Smenu, Národnú obrodu, Literárny týždenník až po Slovenské národné noviny to bola dlhá novinárska štreka, vrátane „odskočenia“ si do bulváru či k tvorbe reklamných textov. V týchto dňoch náš kolega oslávil „polookrúhlych“ päťdesiatpäť rokov. Blahoželáme!

Alexander GOCZ

HUMORESKA

Koniec sveta a iné drobnosti, čo sa môžu pritom prihodiť

Ľudí bohvie prečo zaujímajú rôzne katastrofické predpovede. Napríklad voľby, návšteva svokry, a samozrejme koniec sveta. Už od stredoveku sa ľudia chystali, že archanjel Gabriel zatrúbi a oznámi: Páni a dámy, končíme a zatvárame z dôvodov konca sveta. Poslední nech zhasnú...

Keď sa ľudstvo dohrabalo k roku 2000, s predpoveďami o definitívnom konci civilizácie sa roztrhlo vrece. Najprv to bol rok 2001. Potom istú americkú sektu inšpiroval rok 2006, keď mali z odvrátenej strany Mesiaca priletieť mimozemské kozmické lode. Samozrejme, že len pre vyvolených, ktorí si zaobstarali palubnú miestenku. Napokon sa na celej akcii nabalil vodca sekty a dôverčivé ovečky neleteli nikam.

Stále je to však tá lepšia možnosť, keďže z histórie poznáme dosť prípadov, keď sa ľudia v očakávaní armagedonu pobrali rovno na druhý svet. Čo je to oproti pár tisíckam za neplatný lístok na lietajúci tanier. Nasledovala asi najväčšia masová hystéria, a to slávny Mayský kalendár, ktorý sa končil just v roku 2012. Bulvárne médiá krochkali blahom a strašili dôverčivých ľudí jedna radosť. Ja som však dobre vedel, ako k celej kauze došlo. Jeden z mayských výrobcov kalendárov, nazvime ho pre zrozumiteľnosť Fero, práve tesal od veľkňaza objednaný kalendár, len sa mu tak z kečky parilo. Jednak to bola namáhavá robota a aj teplota na slniečku bola skôr ubíjajúca ako pohodová. Prišiel k nemu jeho kamarát Jano a riekol: Robíš, Ferko, robíš? A ako si už ďaleko? Fero si utrel uznojené čelo a oznámil, že je už pri roku 2012. Tak sa na to vykašli a poď na kaktusové víno, odvetil Jano a dodal, že veľkňaz je už na staré kolená aj tak slepý ako patrón a nič nezbadá. No a tak vznikla panika okolo mayského konca sveta.

Čas však neúprosne beží a my tu máme ďalšiu celosvetovú záverečnú. Má sa udiať just koncom septembra, prípadne v polovici októbra tohto roka, takže čo poverčivejší by ste si už nemali plánovať budúcoročnú dovolenku. Konkrétnou príčinou vygumovania ľudstva má byť asteroid, ktorý narazí do našej matičky Zeme, prípadne erupcia supervulkánu. Na tom sa ešte mystici nezhodli, ale podľa mňa to vyjde na rovnako. Koniec ako koniec. Ako vždy, aj tentoraz sa našli vizionári, ktorí hlásajú, že nás prídu zachrániť mimozemšťania. Tí podľa bližšie nešpecifikovaného kľúča odvezú časť pozemšťanov mimo našu slnečnú sústavu. Povedal som si, prečo nie. Veď migrácia je momentálne aktuálna téma. Pokiaľ by ma však mimozemšťania vybrali ako vesmírneho migranta, tak by som mal jednu požiadavku. Kdesi v hmlovinách Andromedy vedci zistili, že existujú obrovské priestory, ktoré obsahujú uhlík, kyslík a vodík vo forme, ktorú tu na zemi nazývame aj etylalkohol, ľudovo špiritus. Mám záujem o dopravu práve do týchto končín vesmíru. Keď si môžu diktovať dnešní imigranti, kam chcú ísť požiadať o azyl, tak prečo by som to nemohol urobiť aj ja...

Marek DANKO

POZVÁNKA

V Etnografickom múzeu v Belehrade inštalovali začiatkom septembra výstavu diel Jána BAČÚRA, ktorý je nositeľom tradície slovenského insitného maliarstva vo Vojvodine. Bola to v poradí už päťdesiata tretia samostatná výstava známeho insitného umelca, ktorý je spoločne s Evou Husárikovou, Pavlom Hajkom, Jánom Glózikom a Pavlom Cickom jedným z posledných invenčných predstaviteľov chýrnej insitnej kolónie maliarov inštinktu v dolnozemskom slovenskom prostredí.

Banátsky kronikár

Ján Bačúr (1937) pochádza z Padiny – susednej obce Kovačice, kde prežil celý svoj život a stal sa jej skutočným i maliarskym kronikárom. Podľa Pavla Babku, zakladateľa Galérie Babka v Kovačici, dedina je Bačúrovou celoživotnou inšpiráciou, pričom sa mu podarilo priam dokumentaristicky zachytiť jej život a tradície, ktorých dnes, žiaľ, už niet.

Bačúr píše kroniku Padiny písmom i farbami, v tom je podľa kovačického galeristu a propagátora tamojšieho fenoménu slovenskej insitnej maliarskej kolónie veľké vizionárstvo i zásluha Jána Bačúra. Uznaním na jeho adresu a tvorbu nešetrí ani srbský historik umenia a zároveň umelecký kritik Slobodan Sanader, ktorý konštatuje: „Bačúr sa obracia k prírode, ktorá sa so svojimi premenami stala večnou inšpiráciou maliarov. Príroda a ľudia sú v ňom hlboko zakorenení a Bačúr nám silou svojej kreatívnej imaginácie prostredníctvom svojich obrazov predstavuje prírodu, ktorú transponuje do svojej autentickej a neopakovateľnej umeleckej abecedy.“

Okrem odbornej a umeleckej roviny však mala návšteva výstavy pre mňa aj hlboký ľudský aspekt. Z tvorby majstra Jána Bačúra vyžaruje človečina – ľudskosť. Pri zapozeraní sa do jeho až rozprávkových obrázkov sa človek nevdojak vracia do svojho detstva, respektíve ešte ďalej, do rozprávania svojich rodičov a starých rodičov o svete, ktorý sa nenávratne vytratil. Svet dediny, ľudových zvykov a tradícií, spojených s jednotlivými ročnými obdobiami, ktorý autor ešte bezprostredne zažil a dôverne poznal.

Obrázky Jána Bačúra pohladia dušu zvlášť dnes, v týchto uponáhľaných, stresujúcich a konfliktných časoch, ktoré ani do budúcnosti neveštia nič dobré. Pri padinských obrázkoch majstra Bačúra sa človek zasníva a priam pocíti túžbu vrátiť sa o pár desiatok rokov späť. Tieto dojmy posilnilo aj osobné stretnutie. Na výstave nás totiž privítal samotný autor Ján Bačúr, srdečný, skromný človek, akými je naše Slovensko i krajanský svet bohato obdarené. Jeho milé privítanie sa zmenilo na radosť, keď zistil, že sme zo Slovenska a hovoríme rodnou slovenčinou. Priateľský rozhovor. Úsmevy, teplé stisky rúk. Neskôr srdečná rozlúčka s prianím všetkého dobrého. Výstava bola pre mňa jednoducho nezabudnuteľným zážitkom. Majstre, želáme vám do ďalšej tvorby veľa invencie a elánu a ešte veľa pekných výstav.

Martin JARINKOVIČ

Spomienka na herca Ivana MISTRÍKA pri jeho nedožitých osemdesiatinách

Let s prestreleným srdcom

Ján ČOMAJ – Foto: archív redakcie

Laurence Olivier bol azda najväčším hercom starej anglickej divadelnej školy, hral na slávnej scéne Old Vic a vo filme sa preslávil ako brilantný predstaviteľ shakespearovských postáv. Úspešného a bohatého muža však stíhali samé nešťastia. Keď sa ho raz akýsi novinár pýtal, kde berie napriek tomu toľko duševnej sily, odpovedal: Herec musí trpieť. Patrí to k jeho talentu.

Tá Olivierova veta mi schádza na myseľ, keď sa vraciam k osudu spolupútnika Ivana Mistríka...

■ ZBYTOČNÁ PARKOVAČKA

Posledné roky býval v centre Bratislavy za pamätníkom SNP. Aj v tých časoch miesto na zúfanie pre toho, kto mal auto. Oproti pošta, zákaz státia. Nižšie sídlila Slovenská televízia s vyhradeným parkoviskom. Pod súsoším niekoľko miest pre taxíky. Na druhej strane pešia zóna. Koniec. Hotové nešťastie pre majiteľov áut. Keby len nešťastie, ale aj výsmech: za chrbtom domov sa rozkladali dve parkoviská – na Vysokej a medzi Drevenou a Poštovou ulicou, lenže aj vtedy bolo parkovanie v centre drahý špás, za hodinu dve koruny, za dve hodiny päť a za každú načatú ďalšiu – desať korún! Kto by sa doplatil? Pravda, boli aj permanentky, relatívne lacnejšie, ročná päťtisíc korún, to boli dva slušné platy! A ešte jestvovali čestné permanentky pre vrchnosť. Zadarmo. Tie však prideľoval predseda družstva Služba, kde som vtedy, vyhodený z novín, pracoval. A vedel komu. Vo svojom parkovacom nešťastí si Ivan na mňa spomenul. Chvíľu som musel predsedu presviedčať, že Mistrík je predsa len Mistrík, a rád nám príde zarecitovať na výročné zhromaždenie alebo na MDŽ, zadarmo pravdaže! Teda nie celkom zadarmo, za tú permanentku. Dal mi ju.

Ešte v ten deň som Ivanovi zavolal. Bol v rozhlase a odtiaľ bežal na večerné predstavenie. Dohodli sme sa, že mu parkovačku donesiem zajtra cez obedňajšiu prestávku do Starej tržnice, ktorá bola vtedy televíznym štúdiom.

Pamätám sa, že bol tropický deň, a ešte len začiatok júna. Hoci som prišiel včas, vrátnik mi povedal, že herci už skončili. Nemohol som tušiť, že Ivan išiel z tržnice rovno za Kvietikom, aby si od neho vypýtal pušku, ktorú mu nedávno požičal. A Štefan nemohol tušiť...

Prešiel som sklamane námestím, hodil som permanentku do Ivanovej schránky.

Popoludní a večer som ho volal, nik nedvíhal. Ráno znova už z roboty. Nič. Kolegyni išlo na nervy moje vytáčanie, tak precedila:

– Komu vyzváňaš?

– Mistríkovi, – odvrkol som.

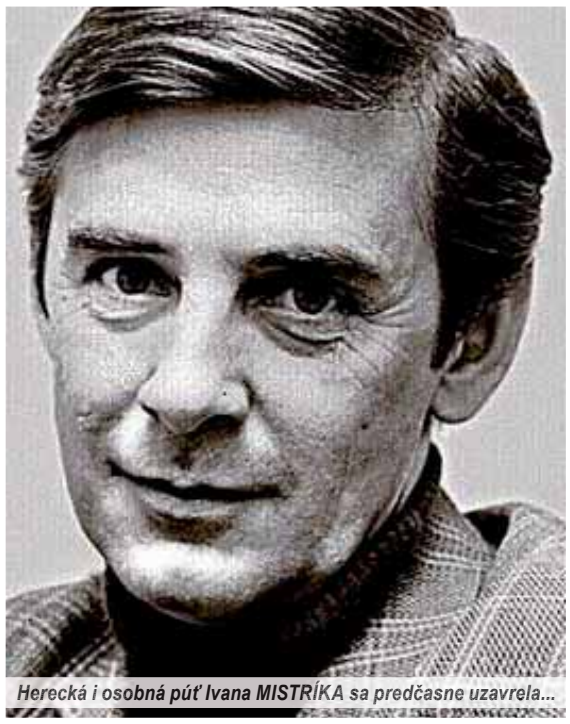
– Akému Mistríkovi?

– Ivanovi predsa...

– A ty nepočúvaš rádio? Veď ten už nežije!

■ HEREC ODMALA

Ivana sme spoznali, chlapci zo Zvolena, veľa rokov predtým. Na jar v roku 1952 absolvoval divadelný kurz pri konzervatóriu a šiel na svoj prvý profesionálny post – do vtedajšieho Stredoslovenského divadla vo Zvolene. My sme práve nastupovali do maturitného ročníka. Hoci mal len osemnásť, nebol začiatočníkom. Mamka pracovala v divadle a vo svojom mladšom synovi (najmladší Janko ešte nebol na svete) postrehla herecké nadanie. Ako šesťročného ho prihlásila do Detskej rozhlasovej dramatickej družiny. Prijali ho napriek tomu, že zle vyslovoval sykavky, chlapčaťu to pristalo. V rozhlase hrával malých princov i nezbedných šarvancov, a keď mal dvanásť, vystupoval dokonca v Slovenskom národnom divadle: ako chlapčisko v pásme Rok na dedine, malý Jánošík v poéme Jána Bottu... Bolo jasné, že už javisko neopustí. Po základnej škole nastúpil na konzervatórium a už pred absolvovaním hral v jednom zo súborov vtedajšieho putovného Dedinského divadla. Tam spoznal aj svoju budúcu. Devätnásťročná Elenka si však sotva

Herecká i osobná púť Ivana MISTRÍKA sa predčasne uzavrela...

uvedomila prítomnosť trochu bojazlivého a šušlavého sedemnásťročného holobriadka.

Po príchode do Zvolena sme sa skamarátili. Tej jesene, keď som prišiel študovať do Bratislavy, Ivan nastúpil na Novú scénu. Priateľstvo pokračovalo.

■ ZAPÍSANÝ V PAMÄTI

Dobrácku povahu a úsmev si Ivan niesol celé roky – na javisko, pred mikrofóny i kamery. Spomeňme len jeho filmové postavy. Romeo, Julie a tma. Medená veža a Orlie pierko. Trofej neznámeho strelca. Človek na moste... K tomu film Štyridsaťštyri o vzbure vojakov Trenčianskeho pluku v Kragujevci. A nezabudnuteľný český Vyšší princíp. Dobrácky František Smolík, herec s veľkou znalosťou života, človek doslova ešte z 19. storočia, hrá postavu profesora klasickej filológie Málka, Jana Brejchová študentku Skálovú a Mistrík Vlastimila Ryšánka, jedného z troch šuhajov, ktorých Nemci popravia za malicherný študentský žart. V týchto filmoch sa Ivan zapísal do pamäti i do dejín českej kinematografie.

Aj divadelné úlohy hral s plachosťou, ktorá podmaňovala. Taký bol v Radúzovi a Mahuliene, Viktor v Maríne Havranovej, filozof v Candidovi, ba aj zvodca Don Juan. Civilná mimika, úsporné gesto, hlas bez pátosu, čo v časoch Mikuláša Hubu a Viliama Záborského nebolo zvykom. Stvárnil aj mužnejšie postavy – Marca Pola alebo porotcu v Dvanástich rozhnevaných mužoch, aj skvelé figúrky – Chruňa v Najdúchovi, Fialu vo Viťúzoch, Števka v Ženskom zákone...

■ NA CIGÁNSKOM BÁLE

Kedysi pompézna bratislavská Reduta bola v polovici päťdesiatych rokov ošumelá. Napriek tomu pôsobila monumentálne a s budovou Slovenského národného divadla a hotelom Carlton vytvárali prirodzené centrum mesta. Hrávala tu džezová kapela Júliusa Bavolyára, raz do týždňa Vysokoškolský tanečný orchester, ktorý dirigoval Ján Siváček a po ňom doktor Leifer, nebohý manžel známej speváčky, ale najradšej sme mali nedeľné popoludnia, vtedy aj Ivan mával voľno. Hrala tu najmladšia bratislavská kapela – Juraj Velčovský, Imro Kuruc, Juraj Lehotský, Zdeno Kaiser..., a Oľga Szabová, pravdaže, spievala tá malá útla Olinka. Mala vtedy šestnásť.

Raz nás ta pozval spoločný kamarát Béla Farkaš, famózny džezový klarinetista, hoci s bratmi hral ľudovky v slávnej kapele, na cigánsky bál.

Bola nás kopa. Samí chlapi. Vrtké cigánočky chodili pomedzi stoly s lístkami do tomboly. Kúpili sme si zo tri. A čo osud nechcel – vyhrali sme tortu ako pol stola. Čo s ňou, keď sme boli pri stole samí muži a torta k vínu nepasovala? Vedľa sedela partia rómskych dievčat – huslistka z VŠMU, speváčky zo zboru filharmónie..., aj jedna biela, menšia, štíhla, Ivan ju poznal ešte z Dedinského divadla. Tak sme ich pozvali na tortu. Stoly sa pospájali... a tá herečka, dievča do dlane, nám povedala, že sa volá Helena, ale každý jej vraví Enča.

Do roka mali svadbu.

Keď prišli na svet deti, vzdala sa divadla. Keď chlapci vyrástli, chodievala za Ivanom po predstavení do šatne alebo si ho vyzdvihla v Divadelnom klube či v Kryštál bare. Ta šiel Ivan z roboty najčastejšie. Nesedel pri stole ani za barovým pultom, len si zastal na jeho konci, akoby dával najavo, že prišiel na minútu, drink, cigaretku a vybehne na taxík, ak sa medzitým nezastaví Enka poňho autom. Scéna sa opakovala do 4. augusta 1977.

Divadelné prázdniny trávili Mistríkovci na Jadrane. Ráno, keď Ivan ešte spal, si Enča šla do mora zaplávať. Viac sa nevrátila.

■ GRÓF MYŠKIN

Každý herec má svoju veľkú rolu. Olivier Hamleta. Pešek Komedianta. Jean Gabin Tuláka Archimeda. Mistrík Myškina.

Keď som sa vybral na predstavenie, šiel už po Bratislave chýr, že Mistrík je v Idiotovi úžasný. Mne sa to sprvu ani nezdalo. Dobrý. No a? Človek sa musel dostať do atmosféry, aby jeho výkon ocenil. Po chvíli som nevnímal, že na javisku hrá kamarát, skôr by som povedal, že je to neznáma bytosť, s ktorou sa práve zoznamujem, že predo mnou sa pohybuje rozorvaná duša, chorá myseľ..., tak sa Mistrík vnoril do úlohy. Javisko ovládla expresivita, s akou som sa predtým nestretol.

Počkal som ho pri hereckom vchode, aby som mu stisol ruku. Pozval ma do hereckého klubu. Dal si šálku čaju s rumom a ešte jednu, popolavý v tvári, chvejúci sa. Prvý raz som ozajstne pochopil, koľko námahy stojí ten dva a pol hodinový výkon človeka, čo bol istý čas niekým iným. Vďaka Myškinovi sa herec Novej scény, hosťujúci v SND, stal členom Slovenského národného divadla.

■ ZÁSKOK ZA GÉRARDA

Bolo to akosi na jar v roku 1965. Driemal som v rýchliku do Prahy, keď mi niekto poklopal po temene. Ivan. Cestoval cez Prahu do Kolína na Rýnom. Gérard Philipe nedokončil film, nečakaná smrť bola rýchlejšia. Režisér si vybral dvoch hercov, ktorí by mohli zahrať pár scén za Gérarda: Dána a Slováka.

Ivanovi oznámili, aby prišiel do Prahy podpísať zmluvu a prevziať potrebné doklady na cestu: pas, výjazdnú doložku, západonemecké vízum a devízový prísľub. Ja som šiel ako novinár na zjazd architektov. Pred stanicou sme sa rozlúčili a dohodli si stretnutie v hoteli Alcron, kde si Ivan rezervoval nocľah.

Tak sme sa stretali tri večery. Vo Filmovom klube či v kaviarni Viola, zoznámil ma s Brejchovou, Bohdalovou, Waldemarom Matuškom..., sadali si k Ivanovi ako včely na kvet. Len tej výjazdnej doložky nebolo. Darmo mal pas a vízum, bez doložky sa za železnú oponu nedalo. Osem dní prosíkal – a nič. V Bratislave ho už čakali povinnosti v divadle. A režisér už čakať nemienil. Gérarda Philipa dohral Dán a Ivan stratil veľkú šancu. Neskôr vyšlo najavo, že akýsi anonym, možno kolega z divadla, oznámil eštebákom, že Mistrík sa z Kolína nemieni vrátiť. Taký nezmysel! Veď by tu bol nechal milovanú robotu, Enču a dvoch synov!

■ VIEDENSKÝ SPRAVODAJCA

Prvé dni po okupácii Česko-Slovenska v roku 1968 sme sa raz stretli u choreografa Borisa Slováka na Lehockého ulici 6. V tom dome Ivan vyrástol. Netušil som, že Borisov byt je tajnou schránkou viedenskej televízie. Ivan ráno vyšiel do ulíc, v brašne videokamera. Nakrúcal všetko, čo mohol: streľbu do veže U milosrdných bratov, skon Petra Legnera pred Hlavnou poštou, zúfalý beh akéhosi mládenca popri múre Grassalkovičovho paláca, keď sa s ním pohrával neznámy guľometčík – za utekajúcim chalanom zostávali dierky v murive. Popoludní doniesol kazetku Borisovi Slovákovi. Ten ju dal do kachlí. V auguste, to dá rozum, sa nekúrilo. O hodinu prišiel akýsi muž z Viedne. Z kachlí vybrali balíček – a večer vysielala viedenská televízia originálne obrazové spravodajstvo z okupovanej Bratislavy.

■ ŽIVOT S TBC

Od detstva trpel na tuberkulózu. Hoci moderné lieky držali chorobu na uzde, na pacientovej kondícii to bolo cítiť. Najmä ak si jeho stav vyžadoval správnu životosprávu. Veď hej...

Človek má v ľavom a pravom krídle pľúc dovedna päť lalokov, jeden museli Ivanovi pred rokmi operovať. V zime 1972 sa mu stav zhoršil, a to už bolo vážne. V Novej Polianke, kde bol na liečení, sa rozhodli vziať ďalší lalok s tým, že operovať ho bude profesor Kostolný, ktorý sa práve vrátil z dvojročného pobytu v USA. Aj prvý raz ho operoval. Všetko sa dobre skončilo. Len síl mal už pacient menej – dýchal len na tri valce, ako vravieval. Vraj sa mu pľúcny lalok natrhol, keď spadol z koňa pri nakrúcaní televízneho seriálu Vivat, Beňovský. Tušil som, že kôň je malé milé klamstvo. Raz som to spomenul Jožkovi Adamovičovi. Rozosmial sa:

– Z koňa? Prosím ťa! Ivan sa koní bál. Keď bola jazdecká sekvencia, musel sadať na koňa dablér.

■ OČARENIE AKO HROM

Zle je mladému chlapovi na svete bez ženy. Nečudo, že sa aj v Kryštál bare zdržiaval dlhšie, ako bývalo zvykom – a Enka už poňho autom v pravú chvíľu nedošla. Až sa raz ocitol v porote speváckej súťaže Detvianska zlatá ruža a v náručí speváčky, ktorá ho očarila.

Bola z toho láska ako hrom. Manželstvo. Dieťatko.

Čo sa potom odohralo?

A kto to už vie? Povrávalo sa všeličo. Iba jedno je isté.

Puška. Spúšť. Strela. Smrť.

■ POĽOVNÍK IVAN

Bol nadšený poľovník. So Štefanom Kvietikom a s Ivanom Rajniakom brázdili Bukovinské lesy, Poloniny, Oravu, Kremnické hory, Muráň..., všade mali priateľov, čo ich sprevádzali .

Raz šli na divé husi. Pred Ivanom vyletela z trstiny húska. Bleskovo zdvihol pušku, namieril, bác – a húsa si letí ďalej.

Ivan sklonil flintu a kričí za ňou: – Len si leť s tým prestreleným srdcom!

Diskusný večer RTVS o Matici znevážil inštitúciu a pourážal jej členov

Tak ako Havran k vrane sadá...

Po tom, čo odznelo 22. septembra v RTVS na „dvojke“ v relácii Večera s Havranom, kde o Matici slovenskej besedovali jej predseda Marián Tkáč, historik Dušan Kováč a filozof Fedor Blaščák, sme v redakcii SNN nemuseli organizovať nijaké ohlasy. Dalo sa očakávať, že obsah vystúpení dvoch zaujatých oponentov a moderátora, ktorý svoj vyslovene odmietavý postoj k národnej inštitúcii už dostatočne demonštroval pred časom aj v inom médiu, vyvolá búrku nesúhlasu a kritických reakcií. Dnes z nich ponúkame skrátené stanoviská správcu a šéfredaktora SNN Maroša Smolca, spolupracovníka SNN Otta Gáťu, člena MS od roku 1968, a nášho čitateľa MVDr. Pavla Kubíka.

Moderátor a autor relácie Večera s Havranom Michal Havran nedokázal prekročiť svoj tieň. Ako na „koberček” si povolal predsedu Matice slovenskej Mariána Tkáča, aby v mediálnej presilovke traja proti jednému preukázal on a jeho „objektívni hostia”, že Matica slovenská má problémy a koncesionárovi vnukli podprahovo otázku, načo tu Matica dnes vôbec je...

Matica slovenská oficiálne pred nahrávaním požadovala od RTVS rovnocennú účasť – teda dvoch zástupcov. Navrhla správcu Maroša Smolca, ktorý mohol osvetliť jej ekonomické problémy a prezentovať jej finančnú reštrukturalizáciu. To M. Havranovi nesedelo. Pred M. Tkáčom sa údajne vyjadril, že Smolca nepozýval preto, lebo ho kritizuje v Slovenských národných novinách. Okrem toho jeho „objektivita” je podrytá aj v tom, že Matica podala na denník Pravda a autora M. Havrana trestné oznámenie za poškodzovanie dobrého mena za článok Zverozvestcovia z Matice, kde ako ilustračnú fotografiu uverejnil dobový snímok gardistov zo Slovenského štátu, ktorí nemali nič spoločné s Maticou. Pozri: http://www.jetotak.sk/editorial/zverozvestcovia-z-matice. Teda reláciu o Matici slovenskej moderoval a pripravoval človek, ktorého Matica žaluje a spor je stále živý.

„Havran je novinár, ktorý sa bojí iného názoru. Asi mal strach, že by som citoval jeho vulgarizmy na jeho portáli jetotak.sk, podporovanom údajne aj z európskych peňazí, históriu jeho rodiny a podobne. Ja by som však riešil len otázky určenej témy, a to financovania Matice. Napriek tomu RTVS nepovolila moju účasť v relácii. Žiadali sme teda iného zástupcu ustanovizne, povedali nie. To je moderná cenzúra! Presilovka traja proti jednému je silná káva. A to hovorím o verejnoprávnom médiu. Už nás oslovili mnohí čitatelia SNN. Niektorí podávajú podnet na televíznu radu. Iní sa modlia, aby sa po voľbách 2016 noví poslanci parlamentu zasadili, aby Havran, rovnako ako Hríb, skončil na obrazovke RTVS. Ďakujeme im zato. Podnet za vystrihanie záznamu a neobjektivitu pripravujeme aj my,” uviedol šéfredaktor SNN Maroš Smolec.

ooo

„Zvykol som si občas pozrieť spomínanú reláciu, kým som z personálneho zloženia moderátorom pozvaných diskutérov nezistil, že väčšinou ide figúry, ktoré prijali „havranie pravidlá hry“ a pod plášťikom objektivity vytiahnu, povedia a sformulujú všetko tak, ako si žiada vopred stanovený cieľ. Lenže aj my vieme, kto je v tejto hre kto...

■ VYCERENÁ SVORKA

Keď moderátor Havran pred pár rokmi napísal článok o Matici slovenskej v tom duchu, že je pred zánikom alebo by mala zaniknúť, keďže nemá v 21. storočí opodstatnenie, a viaceré podobné nezmysly, úprimne sa priznám, čudoval som sa predsedovi Matice slovenskej M. Tkáčovi, že vôbec ide do besedy v RTVS, ktorú tento puncovaný manipulátor teraz vedie. Do besedy, v ktorej popri tomto, akože (ne)zaujatom moderátorovi bude účinkovať ďalší bábkoherec Dušan Kováč, istými médiami preferovaný historik, a Dr. Fedor Blaščák, filozof aktivista. Predpokladal som, že moderátor aspoň naoko zachová objektivitu, ale prejavil sa už prvou vetou, ktorou komentoval úvodný vstup: „Videli sme, ako Matica vznikla, uvidíme aj jej zánik?“ Tým udal smer besedy a cieľ jej protagonistov – pripraviť, oznámiť, vybubnovať a všemožne sa postarať o zánik Matice slovenskej – ďalší diel, pokračovanie horlivosti zo strán-

POLEMIKA

nok denníka SME na zlikvidovanie národnej inštitúcie. Proti predsedovi Matice zasadla „vycerená svorka“.

■ BLUDY A BLÚZNENIA

Otto Gáťa ďalej vo svojom píše: „Prekvapil ma filozof F. Blaščák tvrdením, že v rokoch 1939 – 1945 neexistovala nijaká Slovenská republika a nevie, odkiaľ sa zobralo pomenovanie druhá Slovenská republika. Počas vojnovej Slovenskej republiky som už bol vnímavý, vyše desaťročný chlapec. Chodil som do školy, kde sme sa učili Ústave Slovenskej republiky, o jej zákonodarnom sneme, aj o tom, koľko štátov uznalo tento štát. Chcel azda pán filozof povedať, že uznali čosi neexistujúce? Alebo že vtedajšie generácie Slovákov žili v štátoprávnom vzduchoprázdne? Historik D. Kováč trval na tom, že v rokoch 1939 – 1945 bol na Slovensku lístkový systém na potraviny. Musím mu z vlastnej skúsenosti oponovať. Nebol. Môj otec mal obchodík s konzumným tovarom. Potraviny predával, ale lístkový systém v tých rokoch nebol. Lístky sme ako jeho deti lepili na tzv. papierové plachty až po roku 1945. To bola počas nedele naša poobedňajšia práca... Celá debata o Matici slovenskej bola zväčša o výlevoch nehodných úrovne intelektuálov. Za také považujem Kováčove tvrdenia, že Matica je v bahne, Národný cintorín v Martine je dehonestovaný tam pochovanými či pochovávanými osobnosťami, že v Historickom ústave MS sú ľudáci... Lenže ani na opakovaný dopyt nevedel uviesť ani jedného. Ako historik dokonca odporučil právnickým fakultám, aby poslucháčom dali za vzor zlý zákon o Matici slovenskej... atď. Fedor Blaščák vyjadreniami, že vtedajšie generácie žili niekde bez republiky, teda nikde, že Matica je posvätná krava ultranacionalistov, že je zo záhrobia a predseda je agent..., dostatočne tvrdil muziku, na ktorú partitúry rozdal (ne)zaujatý moderátor. Skutočne si nemohol vybrať lepšiu, jeho gustu a zámeru vyhovujúcejšiu zostavu oponentov. Ale, prosím, je sloboda slova, každý ich volí sebe primerane. Je demokracia, divák mohol posúdiť jej intelektuálnu aj obsahovú úroveň.

Napriek uvedenému som toho názoru, že relácia aspoň odkryla „argumenty“ oponentov existencie Matice (tie sa kedysi, v inom štátoprávnom usporiadaní poberali podobným smerom i rétorikou) a ukázala, že história sa opakuje. Matica musela bojovať proti neprajníkom. Sú aj teraz, preto Matica slovenská má i v terajšej spoločnosti nezastupiteľné miesto, dodal čitateľ O. Gáťa.

ooo

„Pozeral som sa v utorok 22. 9. 2015 v RTVS na ‚dvojkový‘ program Večera s Havranom o Matici slovenskej. Chcem vyjadriť svoje sklamanie a pohoršenie nad výberom diskutujúcich. Program bol nevyvážený. Predseda Matice slovenskej sedel takmer pred ‚inkvizíciou‘, ktorá vystupovala veľmi tendenčne a s očividným zámerom Maticu slovenskú znevážiť. Účinkujúci historik je roky zreteľne vyprofilovaný a filozofujúci aktivista Blaščák? Za koho vlastne hovoril? Moderátor sa ani neusiloval skryť svoj protimatičný postoj! Členom Matice slovenskej som bol už v šesťdesiatych rokoch a opäť som v Senici vstúpil do jej radov po oživotvorení v roku 1990. V obci Dojč som bol iniciátorom založenia Miestneho odboru Matice slovenskej a teraz som jeho predsedom. Tým trom pánom, čo sedeli s štúdiu RTVS proti predsedovi MS, by asi bolo zbytočné hovoriť o tom, čo všetko sme zorganizovali doma, ale aj spoločne s našimi krajanmi v zahraničí. Kto by to urobil, ak nie my matičiari. Azda oni? Pána aktivistu by som sa rád opýtal, aké občianske združenia by mali robiť tieto rôznorodé aktivity? Založil alebo viedol dajaké? Vie, koľko obetavosti aj námahy treba na to, aby sa udržala a žila miestna kultúra, ochotníci alebo aj tie najskromnejšie spoločensko-kultúrne aktivity?

■ SAMO NEVYRASTIE

Matičné organizácie združujú ľudí, ktorí majú slovenské cítenie a majú vzťah aj k regionálnej kultúre. Vlastenectvo nám na stromoch ani v poli samo nevyrastie, ak ho nebudeme pestovať. V martinskom ústredí oceňujeme vydávanie obľúbeného Slovenského národného kalendára, o ktorom veľa čitateľov tvrdí, že takéto príspevky inde nenájdu. Rovnako nezastupiteľnú úlohu plnia Slovenské národné noviny a ďalšie periodiká Matice.

Podľa štatistík si Slováci v porovnaní s inými národmi menej cenia a ctia svoje dejiny a aj menej ich poznajú. Ak existuje inštitúcia, ktorá to napráva, pomáha formovať národné povedomie, upevňuje a rozvíja identitu národa, chráni a rozvíja národné i regionálne tradície a účinne ich zapája do rozvojových programov spoločnosti, takú inštitúciu treba mať a podporovať ju. Jeden a pol milióna eur naozaj nie je položka, ktorá by negatívne ovplyvnila hospodárenie štátu. Práve naopak, bolo by treba podporiť aj ďalšie organizácie alebo aktivity, ktoré by národné cítenie umocnili.

■ SLOVO K TELEVÍZII

Vaša relácia by bola objektívnejšia, keby aj predseda Matice slovenskej mal ‚aktivistu‘, ktorý by obhajoval postavenie Matice. Na Slovensku je takých veľa. Navrhujem pripraviť priestor na inú diskusiu, povedzme v opačnom garde – kde by boli napríklad traja národne orientovaní diskutujúci oproti jednému à la Havran, Blaščák či ten Kováč. Vyznela by úplne inak.

Zároveň chcem Slovenskej televízii vyjadriť aj uznanie za mnohé výborné programy, najmä na jej dvojke, ktoré sú neraz veľmi podnetné a poučné. Tento konkrétny však mňa ako koncesionára RTVS a ako člena Matice slovenskej hlboko urazil,“ uzatvára MVDr. Pavol KUBÍK.

(red)

Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Pri vatre v Batizovciach sa rozhorievala aj hrdosť na národné dejiny

Prišli vlastenci z celého podtatranského kraja

Ľudmila HREHORČÁKOVÁ – Foto: autorka

V podtatranskej obci Batizovce priniesli nedávne dni oslavu viacerých dejinných medzníkov. Na obecnom úrade pričinením starostu Gabriela Bodnára, predstaviteľov samosprávy, odbojárov a autora biografickej knihy Petra Švorca odhalili pamätnú tabuľu evanjelickému farárovi, antifašistovi a predsedovi Matice slovenskej v Batizovciach Ondrejovi Šimekovi. Batizovskí občania spolu s početnými delegáciami sa potom poklonili obetiam prvej a druhej svetovej vojny, pričom položili k pomníku vence vďaky.

Na tento deň pripravili v Batizovciach bohatý kultúrny program. Účinkovali v ňom miestna skupina Lajblik, fujarista Miroslav Riša, dychová skupina Sviťanka, folklórna skupina z Batizoviec pod vedením Jarmily Pastrnákovej. Hymnické piesne Hej, Slováci, Keď sa Slovák preč do sveta poberal zaspievala spevácka skupina Suita kráľa Matiáša a na záver zatancoval súbor Vagonár. V slávnostných príhovoroch zaznela myšlienka, že náš národ je starobylý a bohatý na dejinné udalosti spojené aj s podtatranským krajom, takže Tatry sa nie náhodou stali národným symbolom – Tatry boli od vekov naše hradby. Ako to zdôrazňoval aj Ľudovít Štúr, keď v auguste 1844 navštívil spolu s vlastencami Štrbské pleso a Kriváň...

Okolo vatry v Batizovciach sa tohto roku zišlo mimoriadne mnoho národa, a to nielen z obce, ale prišli aj vlastenci z celého podtatranského kraja. Pohostinné prostredie, stánky a program starostlivo pripravila obec a jej starosta, matičiari, členovia Slovenskej národnej strany, medzi ktorými boli viacerí jej poprední predstavitelia.

Vatra zvrchovanosti, aj keď tú zvyčajne zapaľujeme v našich obciach a mestách 17. júla, ničím neutrpela na aktuálnosti a význame, aj keď ju Batizovčania zapálili neskôr. Práve naopak, v duchu národnej tradície naši otcovia zapaľovali vatry pri každej vzácnej a vážnej dejinnej udalosti, ako trebárs aj v noci zo 4. na 5. augusta 1863, keď vyše šesťtisíc Slovákov v Martine pod holým nebom pri vatrách privítalo vznik Matice slovenskej. Po horách sa rozhoreli partizánske vatry v roku 1944 a my v tom odkaze pokračujeme od roku 1992 a dúfame, že tejto tradícii ostanú verné aj naše deti a detné deti, kým je duch v národe.

Pomník obetiam vojen v podtatranskej obci Batizovce.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Zostrih

Dvadsiateho druhého júna nahrali, presne o tri mesiace odvysielali. Nahrali však asi o desať minút viac, ako odvysielali: besedu u Havrana zostrihali. Vynechali viaceré moje repliky, napríklad výzvu pre pána Blaščáka, aby si otvoril oči a bral do úvahy fakty o tom, že prvá Slovenská republika naozaj existovala. Dôkazom bol aj citát z pamäti guvernéra národnej banky Imricha Karvaša. „Rozostrili“ zvuk, aby zanikli moje slová, že lístkový prídelový systém bol na Slovensku zavedený až prvého novembra 1945, teda po vojne. Alebo že pokiaľ ide o Národný cintorín v Martine, ja „zodpovedám“ len za to, že je na ňom pochovaný Drahoš Machala.

A to sú len niektoré zo zásahov postprodukcie. Stačilo však. Ja už v nijakom prípade do vysielania RTVS nepôjdem na záznam.

A je aj ešte väčší dôvod na nespokojnosť. Matičiari v Levoči, kde sme si pripomenuli Štúra i Francisciho, postavili dvojkríž nad mestom a zapálili vatru zvrchovanosti (pred slovenskou verejnosťou vlastne utajene), či v Dubnici, kde sa slávilo deväťdesiate výročie vzniku Miestneho odboru Matice, nevychádzajú z údivu. Nad nehoráznosťou, s akou verejnoprávna, teda aj nimi platená televízia, a jej dvaja „prokurátori“ – Dušan Kováč a Fedor Blaščák, pod taktovkou sudcu moderátora dokázali vyprodukovať takúto nenávistnú reláciu. Jej cieľom nebola vyvážená a nestranná diskusia, ale likvidácia Matice! Veď už prvá otázka, či sa dožijeme konca Matice, ukázala smer debaty. Niektorí matičiari sa ma pýtali, „prečo na obrazovke boli traja proti jednému“ – to je však otázka pre televíziu, a nie pre mňa. Mnohým stúpal adrenalín a viacerí mi vyjadrili podporu.

Nuž, nami platená televízia namiesto toho, aby aspoň z niektorých akcií v Roku Ľudovíta Štúra – a Matica je zväčša tam – priniesla čo i len krátku správu, aby informovala verejnosť o tom, čo sa deje, stavia sa do šíku mužov ako Tisza Kálmán či Grünwald Béla. Tým sa Maticu v 19. storočí podarilo zlikvidovať. Vtedy sme však žili v Uhorsku a dnes predsa... Či nie? „Naša“ verejnoprávna nijakú zmenu nezbadala a kráča uhorskými cestami. A neplní si svoju zákonnú povinnosť: informovať, šíriť vlastenectvo a kultúru. Len nás zabáva, zabáva a zabáva. A to na nás už za naším plotom čaká iná, a nie veru zábavná budúcnosť...

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
•tasr•

Martinská poetická jeseň už vstúpila do povedomia verejnosti

V kluboch je málo mladých ľudí

V Martine a v Turčianskych Tepliciach sa v minulých dňoch uskutočnil už 12. ročník medzinárodného festivalu Martinská poetická jeseň. Organizátori Žilinský samosprávny kraj, Turčianska knižnica v Martine, literárny klub Duria a Miestny odbor Matice slovenskej pozvali naň autorov a zástupcov literárnych klubov zo Slovenska, z Čiech, Poľska, Maďarska a Talianska.

Účastníci autorského čítania v Turčianskych Tepliciach.

Organizátori pre účastníkov i návštevníkov pripravili zaujímavý trojdňový program. Tvorbu autorov slávnostne uviedli pred martinskou verejnosťou v piatok popoludní v Turčianskej knižnici. Umeleckým prednesom sa tu prezentovali Milada Záthurecká a Martin Klein. Poetické slovo sprevádzali vystúpenia hudobníkov z martinských umeleckých škôl. Po programe sa účastníci presunuli do kúpeľného mesta Turčianske Teplice. V sobotu sa uskutočnila prednáška o prínose Ľudovíta Štúra pre Slovákov a Milan Gonda predstavil osobnosti Turčianskych Teplíc. Literáti navštívili aj Galériu Mikuláša Galandu, ktorého domáci považujú za najvýznamnejšiu osobnosť mesta. Spolu s Ľudovítom Fullom z Ružomberka patrili k najvýznamnejším zakladateľom slovenského moderného maliarstva. Nosným programom dňa bolo autorské čítanie, počas ktorého tridsiati účastníci predniesli ukážky zo svojej najnovšej tvorby. Petangový turnaj a pobyt v akvaparku zavŕšili program druhého dňa. V nedeľu sa uskutočnila podnetná diskusia o práci literárnych klubov a spolkov, ktoré sa na verejnosti zviditeľňujú najmä uvádzaním kníh svojich členov, vydávaním literárnych almanachov, autorskými čítaniami, účasťou v rôznych literárnych súťažiach a literárnymi pásmami v seniorkluboch. V rámci diskusie viacerí účastníci festivalu kriticky poukázali na skutočnosť, že v radoch členov klubov má nízke zastúpenie mladá generácia. Výmenou zborníkov a literárnych almanachov ukončili podujatie, ktoré finančne podporili Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky a Matica slovenská. Ako uviedla Taťana Sivová, dlhoročná organizátorka festivalu, Martinská poetická jeseň vstúpila do povedomia širokej verejnosti a intenzívne rozvíja činnosť v oblasti literatúry.

Štefan PACKA

Matičiari triafali terče

Vo Zvolenskej Slatine majú strelecké súťaže viacročnú tradíciu a rovnako bohatú a pestrú kroniku má aj strelecký krúžok, ktorý pôsobí pri tamojšej Základnej a materskej škole Terézie Vansovej. Jej žiaci aj v tomto roku úspešne reprezentovali školu a obec na viacerých pretekoch. Z iniciatívy člena výboru MO MS J. Pavlíka uskutočnili v lete aj Majstrovská školy v streľbe zo vzduchových zbraní, v ktorých súťažili školáci v troch kategóriách. Nechýbali medzi nimi ani tí menší z prvého stupňa. Predseda miestnej matičnej organizácie M. Hanuska zaželal pritom všetkým žiakom, aby sa so zbraňami stretávali len pri športových zápoleniach, a pripomenul viacerých hrdinov slovenského národa, ktorí aj so zbraňou v ruke bojovali za našu vlasť, o ktorej vtedy len snívali. Navrhol organizátorom, aby tieto školské preteky pomenovali po niektorom z národných hrdinov.

(red)

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Po letnej prestávke sa opäť vraciame k vašej obľúbenej rubrike. Dnešnú otázku sme venovali nedávno zosnulému majstrovi sochárovi Jánovi Kulichovi, ktorý je autorom jazdeckej sochy kráľa starých Slovákov Svätopluka na Bratislavskom hrade. Pričinením rodiny a veľkorysosťou sponzorov majstrovi Kulichovi nedávno vybudovali a otvorili galériu v jeho rodisku.

● Kde sa majster Ján Kulich narodil?

V SNN číslo 27 sme sa spytovali na iný významný reprezentatívny galerijný priestor, ktorý po nedávnej rozsiahlej dostavbe dominuje umelému polostrovu pri Vodnom diele Čunovo. Správna odpoveď je: DANUBIANA. Za odpovede tentoraz odmeníme týchto našich čitateľov: Anna-mária Mytníková, Jarabina; Erik Horný, Košice; Tatiana Mareková, Bratislava. Blahoželáme!

PRIPOMÍNAME SI

3. októbra

– začína sa týždeň pešej chôdze do školy

– pred štyridsiatimi rokmi v tridsiatom treťom roku svojho života zomrela populárna speváčka Eva Kostolányiová (1942 – 1975)

4. októbra

– štyristoštyridsaťpäť rokov, čo sa narodil ostrihomský arcibiskup, zakladateľ druhej slovenskej univerzity – trnavskej, Peter Pázmáň (1570 – 1637)

– pred dvesto päťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil kardinál a uhorský prímas Alexander Rudnai (1760 – 1831); zaslúžil sa o rozvoj Slovenského učeného tovarišstva, vydanie Bernolákovho päťzväzkového Slovára, inicioval preklad Biblie do slovenčiny..., pri vymenovaní za kardinála povedal pápežovi Levovi XII.: „Slovák som, a keby som bol i na Petrovom stolci, Slovákom zostanem.“

– stosedemdesiat rokov, čo sa narodil organizátor hudobného života Ján Nepomuk Batka (1845 – 1917); vďaka nemu sa Bratislava stala istý čas európskym centrom hudby i vedeckých sympózií, zanechal desaťtisíc listov so svetovými osobnosťami, ktoré sú prameňom pre naše dejiny umenia

– v roku 1940 vznikla v Bratislave Vysoká škola obchodná, dnešná Ekonomická univerzita; 75. výročie

– speváčka a herečka Nela Pocisková má krásnych dvadsaťpäť

5. októbra

– pred štyristo šesťdesiatimi rokmi sa narodil šľachtic Ferdinand Nádaždy (1555 – 1604), hrdina protitureckých bojov, manžel Alžbety Bátoryovej

– tridsaťpäť rokov od smrti významného filmového a divadelného režiséra, spoluzakladateľa divadla Semafor v Prahe Jána Roháča (1932 – 1980)

6. októbra

– dvadsať rokov od smrti spisovateľa Rudolfa Slobodu (1938 – 1995); obesil sa na svojej chalupe v Devíne, z jeho tvorby spomeňme aspoň romány Narcis, Britva, Šedé ruže, Hudba, Vernosť, Druhý človek, Stratený raj, Krv, Jeseň..., má aj niekoľko poviedkových cyklov, reflexií a kníh pre deti

7. októbra

– stodvadsať rokov od narodenia vojenského atašé ČSR, ministra národnej obrany prvej Slovenskej republiky gen. Ferdinanda Čatloša (1895 – 1972)

8. októbra

– školský inšpektor gróf Karol Zai zakázal pred sto sedemdesiatimi piatimi rokmi (1840) Ľudovítovi Štúrovi prednášať na evanjelickom lýceu v Bratislave

9. októbra

– stošesťdesiatpäť rokov, čo sa narodil autor literárnohistorických diel, najmä životopisov ruských majstrov slova, Samo Bodický (1850 – 1919)

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil výnimočný recitátor a herec Viliam Záborský (1920 – 1982); nezabudnuteľné sú jeho postavy na scéne SND: rytier Falkstaff v Shakespearovej komédii Veselé panie z Windsoru a nakoniec všetky veršované hry, kde vynikol jeho hlas a recitačné umenie, napríklad hlavná postava vo Hviezdoslavovej tragédii Herodes a Herodias, ale aj úloha Galilea v Brechtovom Živote Galilea a i.

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia a.s., Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.